

TROIUS a KRESSIDA

PŘELOŽIL MARTIN HILSKÝ

PRAHA 2008

OSOBY

PROLOG

PRIAMUS, trojský král

HEKTOR

TROILUS

PARIS

DEIFOBUS

HELENUS

} jeho synové

MARGARELON, Priamův levoboček

KASSANDRA, Priamova dcera, věštkyně

AENEAS

ANTENOR

} trojští vojevůdci

KALCHAS, trojský kněz na straně Řeků

KRESSIDA, jeho dcera

PANDARUS, trojský pán, Kressidin strýc

HELENA, manželka Menelaa, žije s Paridem

ANDROMACHÉ, Hektorova žena

ALEXANDR, Kressidin sluha

AGAMEMNON, vrchní velitel řeckých vojsk

MENELAUS, jeho bratr

ACHILLES

AJAX

ODYSSEUS

NESTOR

DIOMEDES

PATROKLUS

THERSITES

} urození Řekové

MYRMIDONI, Achillovi vojáci

Trojští a řeční vojáci a sluhové

PROLOG

Vystoupí Prolog v brnění.

PROLOG

Děje se v Troji. Z řeckých ostrovů
vznešení vládci, rozpálení hněvem,
do Atén posílají koráby
s nákladem vojáků a výzbrojí.
Šedesát devět knížat pluje z Atén
do Frygie a jejich rozkaz zní:
vyplenit Troju, neboť za jejími
silnými hradbami se chlípny Paris
miluje s chotí krále Menelaa,
již unesl – a to je důvod války.
Dorazí k Teňedu.
Z bachratých útrob lodě vyvrhnou
válečný náklad. Na dardanských pláních
Řekové, ještě bez šrámů a ran,
postaví pyšné stany. Šestero
trojských bran – Dardanovu,
Antenorovu, Hélskou, Chétskou, Trojskou
a Timbrijskou – synové Troje ihned
uzavřou masívními závorami
a svorníky.
Nepokojného ducha Trojanů
i Řeků dráždí dlouhé čekání
a v sázce je teď všechno. Já, váš Prolog,
vážení diváci, jsem oblék zbroj,
což vystihuje naše téma líp
než básníkův verš nebo hercův hlas.
Naše hra počátky těch půtek přeskočí
a půjde rovnou k věci, jak se sluší –
proč průtahy vám otravovat duši?
Chvalte nás, haňte podle uvážení –
válečné štěstí také jisté není.

- TROILUS Sežen mi sluhu, ať mi sundá zbroj.
Proč bych měl válčit před hradbami Troje,
když já svou válku vedu tady – uvnitř.
Kdo má to srdce, ať jde bojovat.
Já nejdu nikam. Já jsem srdce ztratil.
- PANDARUS Už zas ta stará písnička.
- TROILUS Řekové snoubí sílu s dovedností,
dovednost s odvahou a krutostí.
Já však jsem slabší nežli ženské slzy,
krotší než jehně, hloupější než hloupost,
udatný mívám jsem nežli panna v noci,
mívám dovedný než nezkušené dítě.
- PANDARUS Tak tohle jsme si už vyříkali a já se v tom
dál patlat nebudu. Kdo má chuť na buchtu,
musí si počkat, až se umele mouka.
- TROILUS Copak já nečekal?
- PANDARUS Mletím to nekončí. Musí se počkat, až se
zadělá těsto.
- TROILUS Copak já nečekal?
- PANDARUS Když je zaděláno, musí se počkat, až
těsto nakyne.
- TROILUS I na to jsem čekal.
- PANDARUS A když nám nakyne, musí se hníst
a vyválet, pak se rozpálí trouba a pak se
teprv peče. A pak musíte zase počkat.
Žádná buchtu se nesmí jíst moc horká.
Člověk se spálí, ani neví jak.
- TROILUS Já něco vydržím, dokonce víc
než božská trpělivost sama, ale
když jsem byl u tabule s Priamem
a pomyslel na krásnou Kressidu –
jaképak když – já na ni myslím pořád –
- PANDARUS Včera jí to seklo jak nikdy. Tak pěkná
ženská se jen tak nevidí.

– tak se mi srdce málem rozskočilo,
neboť jak nůž je rozřal jeden vzdech.
Aby si toho nikdo nevšiml,
já, jak když slunce zasvitne skrz mrak,
do vrásky úsměvu ten vzdech hned pohřbil.
Když do smíchu však chceme schovat smutek,
osud nám radost změnil na zármutek.

Kressida nemá konkurenci, teda až na ty
vlasy. Ty má trochu tmavší než Helena.
Je to má neteř, pravda, takže bych ji asi
neměl takhle vychvalovat. Ovšem já ji
včera slyšel mluvit a řeknu vám – no nic,
škoda že jste to neslyšel. Já netvrdím, že
vaše sestra Kassandra je proti ní přímo
hloupá, to ne, ale –

Pandare, prosím tě! Já ti tu říkám,
že všechny moje naděje šly ke dnu,
a ty chceš měřit hloubku mého žalu.
Říkám ti tu, že po Kressidě šílím,
a ty mi odpovíš: „Moc pěkná je.“
Do rány, co mám v srdci, jak sůl sypeš
její tvář, oči, chůzi, její hlas,
o její ruce mluvíš – tak je bílá,
že sama běl hned zčerná závistí
a napíše svůj černý hanopis,
tak hebká, že ve srovnání s ní peří
drhne jak rašple – hebkost sama ztvrdne
jak mozel oráče. Když tohle říkáš,
máš pravdu, jako že já ji mám rád.
Namísto balzámu mi do ran vrážíš
ten nůž, jímž mě má láska pobodala.

Říkám jen pravdu.

Ale ne celou.

V tomhle já nechci mít prsty. Je, jaká je.
Když je krásná, je dobře. Když není,
trochu se nalíčí, a bude.

TROILUS Pandare, co to říkáš?
 PANDARUS Za dobrotu na žebrotu. U ní mám rozlitý mlíko, u vás mám rozlitý mlíko, kmitám mezi vámi sem a tam jak čokl, ale vděku se nedočkám.
 TROILUS Ty se zlobíš, Pandárku? Doufám, že ne na mě?
 PANDARUS Protože já jsem její strýc, není tak krásná jako Helena. Kdybych já nebyl její strýc, byla by stejně krásná ve všední den, jako je Helena v neděli, to si pište. Ale co je mi po tom? Ať si je třeba ošklivá jak noc!
 TROILUS Říkám já, že není krásná?
 PANDARUS Mně je úplně fuk, co říkáte a co ne. Ale ona je hloupá husa, že neutekla se svým otcem k Řekům. Poradím jí to, až ji zas uvidím.
 TROILUS Pandárku –
 PANDARUS Ne, nepřipadá v úvahu.
 TROILUS Pandárku, můj dárku –
 PANDARUS Už na mě nemluvte. Jdu od toho. Já končím.

Odejde.

Polnice za scénou.

TROILUS Kdo to má poslouchat, ty skřeky! Ticho, vy blázni! Helena musí být krásná, když každý den ji nalíčíte krví! A proto já mám prolévat svou krev! Ne, pro mě je to chabý důvod k válce. Ale ten Pandar, to je boží trest! Kressida bez něho si nedá říct. Pořád mi vzpurně nedopřává sluchu. A on si nedá říct a neřekne jí,

aby si dala říct! Řekněte, bozi, kdo Kressida, kdo Pandar je, kdo já? Ona je Indie, nejdražší perla, a od našeho paláce ji dělí obrovské, vzduté, rozbouřené moře, já sám jsem kupec, Pandar námořník, má naděje, můj průvodce, má loď.

Trubka.

Vystoupí Aeneas.

AENEAS Princ Troilus? Proč už nejsi dávno v poli?
 TROILUS Protože proto. Právě pro ženu. Já se neženu válčit pro ženu. Máš odtamtud nějaké novinky?
 AENEAS Paris se vrátil domů poraněný.
 TROILUS Kdopak ho ranil?
 AENEAS Menelaus, Troile.
 TROILUS Jak k tomu přišel, Trojan ubohý? Paroháč Řek ho nabral na rohy?

Polnice.

AENEAS Volají k tanci. Soutěž o vavříny.
 TROILUS Já doma měl bych záskok trochu jiný, jen kdybych směl. – Ty taky jdeš tam dolů?
 AENEAS Já už tam letím.
 TROILUS Tak půjdeme spolu.

Odejdou.

I. 2. *Vystoupí Kressida a sluha Alexandr.*

KRESSIDA Kdo jsou ty dvě, co prošly kolem nás?
 ALEXANDR Královna Hekuba a Helena.
 KRESSIDA A kam jdou?

ALEXANDR

Z východní věže, co ční
vysoko nad celým údolím, chtějí
sledovat bitvu. Hektor, který je
obvykle trpělivý, dnes prý řádl.
Své ženě vynadal, zbrojíře zbil
a jako svědomitý hospodář
se – řádně okširován – před ránem
odebral do pole. Tam všechny kytky
plakaly rosu, jak by předvíдалy,
co z toho vzejde.

KRESSIDA

A proč Hektor zuří?

ALEXANDR

Prý mezi Řeky je jistý rek, Trojan
původem, jménem Ajax. Hektorův
synovec.

KRESSIDA

No a co?

ALEXANDR

Prý je to muž zcela mimořádných kvalit.
Každému muži se postaví.

KRESSIDA

To umí každý, když není zrovna namol,
cítí se zdrav a má nohy. Proč by se
každému nepostavil?

ALEXANDR

Velké zvíře je to, obsáhne celý zvěřinec.
Odvážný je jak lev, hulvátský jako
medvěd, pomalý jak slon. Příroda do něj
nacpala tolik vlastností, že se v něm
vzájemně prolínají. Do jeho odvahy
přidala kapku hlouposti, hloupost mu
zas ochutila špetkou moudrosti. Od
každé mužské ctnosti má aspoň trochu,
každá neřest se o něj otřela. Zasmušilý je
bez příčiny, veselý proti své vůli. Všem
přijde na kloub, ale sám je tak
vymknutý z kloubů, že připomíná tu
revmatickou obludu, co měla sto ruk, ale
všechny k ničemu, anebo stookého Arga,
který pro oči neviděl.

KRESSIDA

Ale jak mohl tenhle muž, jenž ve mně

vzbuzuje spíš jen pousmání, naštvat
Hektora?

ALEXANDR

Včera ho prý srazil v boji a Hektor z té
ostudy a hanby přestal jíst a spát.

Vystoupí Pandarus.

KRESSIDA

Kdo to k nám jde?

ALEXANDR

Váš strýc Pandarus, madam.

KRESSIDA

Hektor je udatný.

ALEXANDR

Na světě se mu nikdo nevyrovná,
madam.

PANDARUS

O čem tu vedete řeč?

KRESSIDA

Dobré ráno, strýčku Pandare.

PANDARUS

Dobré ráno, Kressido. O čem to mluvíte?
Dobré ráno, Alexandře. – Jak je,
Kressido? Kdys byla v paláci?

KRESSIDA

Dnes ráno, strýčku.

PANDARUS

O čem jste to mluvili, když jsem vešel?
Byl Hektor už ustrojen, když jsi přišla
do paláce? Odešel už válčit? Helena
nebyla ještě vzhůru, vid' že ne.

KRESSIDA

Hektor byl už pryč. Helena ještě spala.

PANDARUS

Co jsem říkal. Hektor si přivstal.

KRESSIDA

O něm jsme právě mluvili. A taky o tom,
jak zuří.

PANDARUS

On zuří?

KRESSIDA

Alexandr to říká.

PANDARUS

A má pravdu. Já vím proč. Ten jim to
dneska ukáže, uvidíte. A Troilus nebude
o nic horší, to si pište.

KRESSIDA

A co? On taky zuří?

PANDARUS

Kdo? Troilus? Troilus je lepší než Hektor.

KRESSIDA

Ani náhodou.

PANDARUS

Troilus je lepší. Poznáš ty vůbec
pořádného chlapa?

KRESSIDA Poznám, strýčku. Ale nejdřív ho musím znát, a pak ho teprv poznám.

PANDARUS Troilus je Troilus.

KRESSIDA Já neříkám, že Troilus je Hektor.

PANDARUS Troilus není Hektor. A Hektor není Troilus, v jistém ohledu.

KRESSIDA Každý je sám sebou. Hektor je Hektor.

PANDARUS Hektor? Chudák Troilus. Přál bych si, aby Troilus byl sám sebou.

KRESSIDA A to on je.

PANDARUS I kdybych musel jít pěšky do Indie, říkám, že není.

KRESSIDA Troilus není Hektor.

PANDARUS Troilus? Ne, Troilus už není sám sebou. Co bych za to dal, kdyby zas byl. Ale všechno má svůj čas. Škoda, Troile, že Kressida nemá v tom svém těle moje srdce, škoda. Ne, Hektor není lepší než Troilus.

KRESSIDA S prominutím, strýčku, je.

PANDARUS Je starší, to jo, ale není lepší.

KRESSIDA Ale je, strýčku, s prominutím je.

PANDARUS Troilus si ještě ani neškrt. Ale až si škrtne, budeš mluvit jinak. Kde by Hektor vzal jeho inteligenci!

KRESSIDA Proč by ji měl někde brát, když má svou?

PANDARUS Nemá jeho kvality.

KRESSIDA Má svoje.

PANDARUS Ani jeho vzhled.

KRESSIDA Ten jeho by mu neslušel. Má svůj, a ten mu sekne.

PANDARUS Kams dala rozum, Kressido? I Helena se tuhle dala slyšet, že Troilus, i když je kapku do hněda – a trochu přičmoudlý je, to si přiznejme – i když na druhé straně on vlastně hnědý není –

KRESSIDA Takže na jedné straně hnědý je, ale na druhé straně hnědý není.

PANDARUS Popravdě řečeno, on je i není hnědý.

KRESSIDA Popravdě řečeno, pravda je i není pravda.

PANDARUS Řekla, že není nad jeho pleť. Ani Paris prý takovou nemá.

KRESSIDA Takovou ne. Ale obličej má zbarvený až dost.

PANDARUS To je pravda.

KRESSIDA Pak ovšem Troilus v obličejí barvami jen hýří. Jestliže Paridovi obličej barvami jen svítí, Troilovi musí oslnivě zářit, což není zrovna osvícená chvála. Ať Helena radši otírá svůj zlatý jazýček o Troilův rudý nos.

PANDARUS Myslím, že Helena miluje Troila víc než Parida.

KRESSIDA Veselá Řekyně, v milování rekyně.

PANDARUS Já to vím docela určitě. Tuhle si k němu stoupla do výklenku u okna – on má na bradě tři čtyři chlupy, víc to nebude –

KRESSIDA Ne, víc to nebude. Na prstech jedné ruky by je spočítal.

PANDARUS Je velmi mlád, to jistě. Ale silný je tak, že Hektora, svého bratra, málem strčí do kapsy.

KRESSIDA Tak mladý, a tak zkušený kapsář!

PANDARUS Abych ti dokázal, že Helena miluje Troila, poslechni si tohle: v tom výklenku se k němu přitulila a prstík – ach, jak je bělostný – mu něžně vtiskla do té roztomilé dírky, do toho důlku, co má na bradě a –

KRESSIDA Boží na nebesích, jen to ne! Bělostný prstík! Do roztomilé dírky! To ne!

PANDARUS Má důlek na bradě, vždyť víš. A ten jeho

úsměv! Nikdo se nedokáže usmívat
líbezně jak on.

KRESSIDA Ne, nikdo nemá tu odvalu
PANDARUS Tak vidíš.
KRESSIDA Naštěstí nevidím. Jeho úsměv bych
nepřežila.

PANDARUS Ale no tak! Abych ti dokázal, že Helena
miluje Troila –

KRESSIDA Troilus se k tomu postaví čelem
a dokáže ten důkaz dokázat –

PANDARUS Troilus? Ten cítí k Heleně stejnou lásku,
jakou já cítím ke zkaženému vejci.

KRESSIDA Vy cítíte lásku k pukavci? To je
k popukání. Taková láska bývá hodně
cítit. Ale vzejdou z ní jen mrtvá kuřata.

PANDARUS Když si vzpomenu, jak ho šimrala na
bradě, musím se vskutku smát.
A bělostnou ručku má, to musím přiznat –

KRESSIDA Bez mučení.

PANDARUS Vzala si do hlavy, že mu na bradě najde
bílý chlup.

KRESSIDA Chudák brada. Proč ne bradavice? Na té
se najde chlupů více.

PANDARUS To bylo smíchu! Královna Hekuba se
smála, až jí z očí –

KRESSIDA Padaly trakaře.

PANDARUS A Cassandra se smála!

KRESSIDA A co padalo z očí jí? Taky trakaře, že by?

PANDARUS A Hektor se smál.

KRESSIDA A čemu se vlastně všichni tak smáli?

PANDARUS No tomu bílému chlupu, co Helena našla
Troilovi na bradě.

KRESSIDA Kdyby ho měl zelený, ten zelenáč, bylo
by to k smíchu.

PANDARUS Oni se nesmáli tolik tomu chlupu, jako
Troilově odpovědi.

KRESSIDA A co odpověděl?

PANDARUS „Máš na bradě dvaapadesát chlupů,“
povídá ona, „a jenom jeden z nich je bílý“

KRESSIDA To byla její otázka?

PANDARUS Pravda je to, žádná otázka. „Dvaapadesát
chlupů,“ povídá on, „a jeden z nich bílý?
Ten jeden je můj otec a ostatní jeho
synové.“ A ona povídá: „A který z těch
chlupů je můj manžel Paris?“ A on
povídá: „Ten rozeklaný, co vypadá jak
paroháč.“ Načež si ho vytrhl a dal jí ho.
Všichni se mohli smíchy popukat, ale
Helena zrudla a Paris byl vzteky bez sebe.
Ostatní se smáli, že se to ani popsat nedá.
Tak to nepopisujte, strýčku. Už mluvíte
moc dlouho.

KRESSIDA

PANDARUS Včera jsem ti řekl něco důležitého, neteři.
Přemýšlej o tom.

KRESSIDA Já o tom přemýšlím.

PANDARUS Je to pravda, věř mi. Pláče pro tebe, kudy
chodí. Aprílové spršky slz už vyplakal.

KRESSIDA A já z nich vyrostu jako kopřiva v máji.

Polnice troubí ústup.

PANDARUS Slyšíš? Už se vracejí z pole. Budem stát
tady a dívat se, jak jdou kolem nás
k paláci. Kressido, Kressidičko, moje
srdíčko, poslechni mě.

KRESSIDA Jak si přejete, strýčku.

PANDARUS Stoupnem si sem, odsud dobře uvidíme.
Až půjdou kolem, budu ti říkat jejich
jména. A na Troila tě upozorním
především.

Přejde Aeneas.

KRESSIDA
PANDARUS

Nemluvte tak nahlas, strýčku.
Tohle je Aeneas. Nádherný chlap, vid?
Výkvět Troje, to se musí nechat. Ale
počkej si na Troila. To teprv uvidíš!

Přejde Antenor.

KRESSIDA
PANDARUS

A tenhle, to je kdo?
Antenor. Pronikavý duch, jen co je
pravda. Skvělý muž. Má nejlepší úsudek
v celé Troji. Po všech stránkách muž, jak
má být. Kdepak je Troilus? Hned ti ho
ukážu. Až mě uvidí, bude mi kynout jak
blázen.

KRESSIDA
PANDARUS
KRESSIDA

Jen aby z toho nenakynul.
Uvidíme.
Kynuté blázny já ráda.

Přejde Hektor.

PANDARUS

Tohle je Hektor. Vidíš ho, tamhle? Ten
je, co? Jen tak dál, Hektore! Hektický
Hektor, náš hrdina! Ten mužný vzhled!
To držení těla! No není udatný?
Úplně udatný.

KRESSIDA
PANDARUS

No že jo? Chlap radost pohledět! Vidíš ty
seky na jeho přilbě? Ty mu seknou, vid?
Tak tady končí žerty. Ať si říká kdo chce
co chce, to musela být heroická sekaná!
To jsou seky, co?

KRESSIDA
PANDARUS

A to mu někdo udělal mečem?
Jemu je jedno, čím mu to kdo dělá.
I kdyby ho chtěl rozsekat sám dábel,
jemu je to jedno. Radost pohledět!

Přejde Paris.

A tamhle jde Paris, vidíš ho, děvenko,
tamhle? Taky mu to sekne, co? Ale ne,
to je skvělé, vidíš? Není zraněný! Helena
bude mít radost. Ale kde vězí ten
Troilus? Hned ho uvidíš, hned!

Přejde Helenus.

KRESSIDA
PANDARUS

A tohle je kdo?
Helenus – ale kde je ten Troilus – tohle je
Helenus – možná dnes ráno nešel do pole
– tohle je Helenus.

KRESSIDA
PANDARUS

A Helenus také umí bojovat, strýčku?
Helenus? Ne – ano, ale nic moc – ale kde
ksakru je ten Troilus? Počkej, neslyšíš,
jak volají „Troilus, Troilus!“? – Helenus
je kněz.

KRESSIDA

A kdo se to plouží za ním?

Přejde Troilus.

PANDARUS

Kde? Tamhle? Ne, to je Deifobus. – Ano,
je to Troilus! Je to on, děvenko! Sláva!
Báječný Troilus, kníže veškerého
rytířstva!

KRESSIDA

Budte zticha, strýčku, vždyť je to
ostuda, budte zticha!

PANDARUS

Vidíš ho, vidíš? Skvělý Troilus! Podívej se
na něj pořádně. Vidíš ten zkrvavený
meč? Vidíš tu posekanou přilbu? To je
seků, co? Kampak se na něj hrabe
Hektor! Ta figura, vidíš? Ta chůze! To je
sekáč, co! A to mu ještě mu nebylo
třiadvacet! Jen tak dál, Troile, jen tak
dál! Mít já sestru Grácii, mít já dceru
bohyni, moh by si vybírat. Skvělý muž!

Paris? Paris je hovínko v trávě ve srovnání s ním. Krk na to dám, že Helena by za Troila dala všechno, co má.

Přejdou obyčejní vojáci.

KRESSIDA A tady jdou další.
PANDARUS Hlupci a tupci, oslové, otruby a plevy, ředěná šlichta po pořádném mase!
A Troilus? Nemůžu se na něj vynadávat! Do nejdelší smrti ne! Už se nedívej.
Orlové už přešli. Vrány a kavky, kavky a vrány! Byl bych radši Troilus než Agamemnon a celé Řecko s ním!
KRESSIDA Ale mezi Řeky je Achilles a ten je lepší než Troilus.
PANDARUS Achilles? Kočí, slouha, tupý velbloud!
KRESSIDA Ale, ale.
PANDARUS Jaképak ale, ale. Máš rozum? Máš oči? Víš, co je to pořádný mužskej? Nejsou rod, krása, pěkná postava, řeč, mužnost, vzdělání, jemnost, ctnost, mládí, štedrost a tak podobně sůl a koření každého muže?
KRESSIDA Nejdřív ho nadrobno nasekáme, osolíme, okořeníme, aby měl aspoň nějakou chuť, a pak ho zapečeme do těsta.
PANDARUS Na tebe nemá smysl naléhat.
KRESSIDA Kdyby to někdo zkusil, sednu si před ním na zadek, čímž ochráním svůj předek, chytrostí zase ochráním svou lest, dobrou pověstí svou čest, maskou svou krásnou tvář, a když se ochráním i před vámi, mám vystaráno, strýčku. Jsem dobře chráněná, střeží mě tisícero stráží.

PANDARUS Prozraď mi aspoň jedinou.
KRESSIDA To tak! Chránit se před vámi je má hlavní starost. Kdyby se do mé chráněné oblasti přesto vetřel vetřelec a já mu podlehla, neřeknu vám to, ledaže bych slehla a už by nebylo co střežit.
PANDARUS Typická ženská.

Vystoupí Chlapec.

CHLAPEC Můj pán by s vámi rád mluvil, pane.
PANDARUS Kde je?
CHLAPEC Ve vašem domě. Odstrojuje se.
PANDARUS Řekni mu, že přijdu. (*Odejde Chlapec*)
Doufám, že není zraněn. Sbohem, děvenko.
KRESSIDA Buďte sbohem, strýčku.
PANDARUS Hned budu zpátky.
KRESSIDA Přinesete mi něco?
PANDARUS Znamení lásky od Troila.

Odejde Pandarus.

KRESSIDA To znamená, že vy jste kuplíř, strýčku. Slova a slzy, dárky, nad něž není, rozdává tenhle ženich v zastoupení. Troilově lásce věřím stokrát víc, kuplířská chvála neznamená nic. Říkat hned ano bývá ošidné – žena jen získá, když umí říct ne. Ve jménu lásky kážu každé ženě: jak vás muž získá, klesnete hned v ceně. Jen s odpíráním roste jejich touha a bez ní láska iluze je pouhá. Když zdráhají se, ženy mužům vládnou, jak dají se jim, nemají moc žádnou.

I když v mém srdci rozhořel se cit,
nesmím tu lásku ničím prozradit.

Odejde.

I. 3.

*Tuš. Vystoupí Agamemnon, Nestor,
Odysseus, Menelaus a jiní.*

AGAMEMNON

Knížata,
proč zámutkem jste celí pobledlí?
Naděje vždycky štědře slíbí víc,
než tady na zemi lze uskutečnit.
Každý náš čin, i ten, co míří nejvýš,
vyrůstá z překážek a zádrhelů
jak zdravý smrk, v němž prudký soutok
mízy
zkříví růst dřeva do sukovitých,
zkrabacených a pokroucených tvarů.
Víme, jak bolestně a ztěžka roste
naš záměr – sedm roků dobýváme
Troju a její hradby pořád stojí.
Od nepaměti ale lidská snaha
jde ke svým cílům křivolakou cestou.
Jen nehmotné myšlenky, sny a přání
se ubírají k cíli přímočaře.
Nebudte nesví z našich neúspěchů.
Vždyť není zač se stydět. Boží těmi
průtahy na nás jen zkoušejí lidskou
výdrž a odolnost. Ryzí kov těchto
vlastností nelze v míru snadno poznat.
Moudří i hloupí, lidé vzdělaní
i nevzdělaní, tvrdí i ti měkci
v příznivých dobách vyjdou nastejno.
Když štěstěna však zamračí své čelo,
bouře a vichry jako mocné měchy
odfouknou plevy a to, co má váhu –

NESTOR

poctivé, bohaté a ryzí zrno –
zazáří ve své očištěné kráse.
S respektem vůči božské důstojnosti,
která ti náleží, Agamemnone,
Nestor jen rozvede tvá moudrá slova.
V nepřízni osudu se teprv pozná
pravý muž. Když je moře klidné, spousta
titěrných kocábek si troufne brázdít
tu jeho mocnou, trpělivou hruď
bok po boku největších korábů.
Jakmile ale vichr rozzuří
poklidné moře, pevně vyztužená
plavidla protínají hory vod
a tančí po vzedmutých vlnách jako
Pegasové. Kam poděje se potom
ta drzá loďka, jejíž slabé boky
doposud soutěžily s velikostí?
Buď honem prchne do přístavu, nebo
ji Neptun slupne jako malinu.
V poryvech štěstěny se také pozná,
kdo chabrost jenom předstírá, a kdo
chrabrý je. V zářivém, jasném dnu stádo
trápí víc ovádi než tygří hněv.
Když smršť však srazí sukovité duby
a mouchy zalezou, vztek čelí vzteku,
odvaha odvaze se postaví
a osudu se vzepře.

ODYSSEUS

Veliký

Agamemnone, jsi náš velitel,
síla a pevnost Řecka, duch a srdce
našeho vojska. Duše a mysl
nás všech jsou v tobě soustředěny – poslyš,
co říká Odysseus. Souhlasím
a tleskám –
(Agamemnonovi)
tvému majestátu,

(Nestorovi) tvé
dlouhověkosti a tvým šedinám.

(Agamemnonovi)
Tvá zlatá slova by se v Řecku měla
vytepat do desek ze zlata,

(Nestorovi) tvá
stříbrná moudrost zase do stříbra.
Vaše řeč, ač pouhý vzduch, je jak osa
z těch nejvzácnějších kovů, kolem níž
se točí celý svět. Přesto mi dovol,

(Agamemnonovi)

ty, velký,

(Nestorovi)

i ty, moudrý, abych já,
Odysseus, směl taky něco říct.

AGAMEMNON

Mluv, vzácný kníže. Všichni víme,
jak vážíš slova. Nejsi Thersites,
jenž ze svých odporných úst vypouští
jen urážky. Od tebe čekáme
prorockou moudrost, vtip a hudbu slov.

ODYSSEUS

Troja by byla dávno na kolenou,
Hektorův meč by dávno neměl pána,
kdybychom měli silné velení.
Kolik je řeckých stanů vzdutých větrem,
tolik je řeckých frakcí nadutých
až běda. Generál má být jak úl,
do něhož všichni snášejí své dary –
jen takhle vzniká med. Kde není řád,
tam každý neřád pyšně zvedá hlavu.
I samo nebe, planety a Zem
mají svůj řád a hierarchii,
proporci, funkci, ústrojnost a smysl.
To proto Slunce trůní na nebesích,
to proto skví se na nebeských sférách,
to proto jeho blahodárná zář
napraví snadno účinek zlých planet

a jako rozkaz krále stíhá všechny –
ty dobré i ty zlé. Když planety
však poruší ten všehomírný řád,
morové rány, zlá znamení, vzpoury,
ničivé vlny, zemětřesení,
vichry a smršťe, politické sváry
a strach a hrůza rozvrátí a zničí
stabilitu a harmonický klid
všech pevných států. Když se zhroutí řád,
po jehož stupních jako po žebříku
stoupáme k nejvyšším metám, je konec
našich snah. Obce, školy, cechy, obchod
se vzdálenými zeměmi a právo
dědické, výsady rodu a věku,
královská koruna, žezlo a pocty –
to všechno stojí na principu řádu.
Zrušte ten řád, jen povolte tu strunu,
a nastolíte nesoulad a svár.
Spoutané vody řek se pyšně nadmou,
z břehů se vylíjí a promění
celou pevnou zem v rozmáčené bahno,
surovým, zvrhlým právem silnějšího
syn srazí otce, utluče ho k smrti.
Moc bude vždycky v právu – dokonce
právo a křivda, z jejichž soupeření
se rodí spravedlnost, ztratí jméno
a spravedlnost zajde na úbytě.
Na světě zůstane pak jenom moc
a z moci vzejde chtíč, a z chtíce lačnost,
lačnost si odhlasuje zákon vlka,
a tenhle vlk, hnán pudem žravosti,
se vrhne na všechno, až sežere
sám sebe. Velký Agamemnone,
když potlačíme řád, nastane chaos,
v němž zahyneme všichni.
Neúcta k řádu je vždy krokem zpět,

a nejvíc, když se chystá šplhat vzhůru.
 Generála vždy nejvíc nenávidí
 ten, kdo je o stupínek pod ním, toho
 zas ten, kdo je ještě níž, a tak dále.
 Ten, kdo je níž, vždy nenávidí toho,
 kdo stojí výš, až jsme se nakazili
 horečkou závistí a revnivostí.
 Proč myslíte, že Troja ještě stojí?
 Přiznejme si to, ač to není milé:
 díky naší slabosti, ne její síle.

NESTOR Odysseus nám moudře připomněl
 nemoc, jíž trpí celé řecké vojsko.

AGAMEMNON Rozpoznals nemoc, vzácný Odyssee.
 Jaký nám doporučíš lék?

ODYSSEUS Veliký Achilles, který má pověst
 největší opory našeho vojska,
 je jako zpitý pofiderní slávou
 a namlsaný vlastní výtečností
 se válí ve stanu a vysmívá
 se našim snahám. Patroklos se tam
 rozvaluje s ním, a jak je den dlouhý,
 sprostě nám nadává a oplzlými
 gesty si z nás jen dělá šoufky. Někdy,
 Agamemnone, paroduje tebe
 coby vrchního velitele vojsk.
 Naparuje se jak páv, co puká pýchou,
 když otlouká své Achillovy šlachy
 o prkna, která duní prázdnotou
 jako ty ubohé a křečovitě
 opičárny, co mají zkarikovat
 tvou velikost. Když promluví, zní to
 jak nakrápělý zvon a skučící tajfun
 je proti tomu něžné šepotání.
 Achilles, rozvalený na posteli,
 se může smíchy podělat a říci:
 „Výborné! Skvělé! Celý Agamemnon!

Ted' předved' Nestora! Pohlad' si vous,
 a odkašlej si, jak bys chystal řeč."
 Což se hned stane a tak výstižně,
 jak Vulkán podobá se Venuši –
 rovnoběžky se líp nepotkají.
 Achilles ale zase řičí: „Skvělé!
 Nestor jak živý! Ted' mi zahraj, jak si
 oblíká zbroj při nočním poplachu."
 A Patroklos hned s chutí hraje frašku,
 tápe jak napůl ochrnutý stařec,
 kašle a prská, třaslavými prsty
 se snaží dopnout nýty na okruží.
 Náš bohatýr se málem strhá smíchy
 a zase řičí: „Dost, dost, Patrokle!
 Já nemám žebra z ocele a puknu
 smíchy, když nepřestaneš!“ V tomhle
 stylu
 všechno, co děláme a jací jsme
 každý z nás zvlášť a všichni dohromady,
 naše lsti, výpady a ústupy,
 jednání o příměří, zisky, ztráty
 hned s gustem promění v absurdní frašku.
 Příklad těch dvou, jejichž slovo se těší
 obrovské vážnosti, je nakažlivý.
 Ajax nám zpych a nosí hlavu stejně
 vysoko jako Achilles. Jak on
 se válí ve stanu, kde pořádá
 buřičské pitky, kritizuje naše
 velitele, jak spolk by všechnu moudrost,
 štve prevíta Thersita, jehož žluč
 je mincovna, co razí pomluvy,
 aby nás špinil, haněl, urážel
 a zeslaboval naše postavení,
 které již tak je na pováženou.
 Obezřetnost je prý jen pro zbabělce,
 rozvážnost ve válce prý nemá místo,

NESTOR

ODYSSEUS

předvídavost prý není k ničemu
 a platí jenom hrubá síla. Klidná
 rozvaha o tom, kolik vojáků
 je třeba k úderu, když nadejde
 ta vhodná chvíle, průzkum, který nám
 odhadne počty nepřátel – to pro ně
 je zbytečnost a plané plánování,
 válčení na mapě a od stolu.
 Beranidlo, co silou narázu
 prorazí hradby, má prý větší cenu
 než ruka toho, kdo je sestrojil,
 nebo než rozum toho, kdo je řídí.
 NESTOR Achillův kuň má větší cenu než
 pět Achillů, když je to tak.

Trubka.

AGAMEMNON Kdo to
 k nám jede?

MENELAUS Posel z Troje.

Vystoupí Aeneas.

AGAMEMNON Co hledáš u našeho stanu, pověz?
 AENEAS Je to stan velkého Agamemnona?
 AGAMEMNON Stojíš před ním.
 AENEAS Může mu herold, jenž je rodem princ,
 poselství předat do královských uší?
 AGAMEMNON Tak bezpečně, jak by tě chránil sám
 Achilles a s ním celé řecké vojsko,
 jež Agamemnona ctí jako vojevůdce.
 AENEAS Taková záruka mi zcela stačí.
 Jak rozpozná ho ale cizinec,
 když je tu tolik urozených tváří?
 AGAMEMNON Jak?
 AENEAS Ptám se, abych mohl rozkázat

své tváři zrudnout pokorou a úctou,
 jako když chladné jitro pohlédne
 na boha slunce Féba.
 Kdo z vás je vůdce? Kdo z vás je ten bůh?
 Kdo z vás je veliký král Agamemnon?
 AGAMEMNON Ten Trojan si z nás buď jen utahuje,
 anebo v Troji vládnou dvorné mravy.
 AENEAS V míru jsme zdvořilí a mírní jako
 andělé, to je o nás dobře známo.
 Ve válkách však se bijem jako lvi,
 máme dost pevných paží, ostrých mečů
 i odvahy, jak nebe nejlíp ví.
 Pst, Aenee, prst na ústa a mlč!
 Chválit sám sebe? To se dělat nemá.
 Pohana je to spíš, a zasloužená!
 Chvála hned zkrásní, čistá, věčná je,
 když pochválí nás, kdo nám nepřeje.
 AGAMEMNON Ty, Trojane, jsi Aeneas?
 AENEAS Tys to řek, Řeku.
 AGAMEMNON Co si přeješ, pane?
 AENEAS To řeknu jenom do královských uší.
 AGAMEMNON Řecký král před Řeky nic neskřývá.
 AENEAS Nebudu šeptat. Břesknou trubkou chci
 probudit jeho sluch a zjednat si
 tak jeho pozornost. A potom s ním
 chci promluvit.
 AGAMEMNON Mluv svobodně jak vítr.
 Král touto dobou nikdy nevyspává.
 Sám poznáš, Trojane, že bdí: to on
 teď stojí před tebou.
 AENEAS Trub, trubači!
 Mosazným hlasem vzburcuj líné stany.
 Ať všichni řeckí rekové to slyší,
 co Troja čestně přišla vyhlásit.

Trubka.

Veliký králi, v Troji s námi žije
 princ jménem Hektor, syn Priama je to,
 a toho k smrti nudí ten náš vleklý mír.
 Vyzval mě, abych si vzal trubače
 a oznámil vám toto: „Králové,
 knížata, vzácní páni, je-li mezi
 nejlepšími z vás někdo, pro koho
 čest je víc nežli pohodlný život,
 kdo hledá slávu, nedbá nebezpečí,
 odvážný je a neví, co je strach,
 kdo lásku k dámě dokazuje činy,
 ne krásnými, však jalovými sliby,
 na její počest umí pozvednout
 i meč – ať slyší tuto výzvu. Hektor
 před Trojany i Řeky dokáže,
 či zkusí dokázat, že jeho dáma
 je krásnější a věrnější než každá,
 kterou kdy v náručí měl řecký pán.
 Jestli je v Řecku aspoň jeden Řek,
 jenž vskutku miluje, ať se s ním utká,
 až trubka zatroubí k čestnému boji
 na poli mezi řeckým ležením
 a hradbami. Když nikdo nepřijde,
 Hektor všem rozhlásí, že řecké dámy
 jsou šeredné a nestojí ani
 za zlámané kopí. Tolik můj vzkaz.

AGAMEMNON Řeknu to řeckým milujícím rekům.
 Když s nikým z nich to ani nepohne,
 nechali duše doma. Kdo z nás nebyl
 zamilován či není a být nechce,
 toho my prohlašujeme za zbabělce.
 Ten, kdo však srdce milující má,
 půjde se bít. Když nikdo, půjdu já.

NESTOR Hektorův děd sál mléko, když já byl
 mladý muž. Teď jsem starý. Vyříd mu,
 že když se v řeckém vojsku nenajde

jediný muž, co má dost žáru v žilách,
 aby se za svou lásku bil, já schovám
 ve zlaté helmici stříbrný vous,
 ochablé svaly v brnění a řeknu
 mu, že má paní byla krásnější
 a cudnější než nejčudnější žena
 na světě. Tuhle pravdu hned a rád
 kapkou své krve chci mu dokázat.

AENEAS Řecko má, doufám, mladých mužů dost.
 ODYSSEUS Amen.
 AGAMEMNON Dejte mi ruku, vzácný Aenee,
 a pojdte se mnou dovnitř, moc vás
 prosím.
 Achilles a s ním každý z řeckých pánů
 se vaši výzvu dozví ve svém stanu.
 Vznešený pane, zvu vás na oběd,
 nepřítel u nás nesmí hladovět.

*Odejdou všichni kromě
 Odyssea a Nestora.*

ODYSSEUS Nestore?
 NESTOR Poslouchám, Odyssee.
 ODYSSEUS Mám v hlavě zárodek jistého plánu.
 Dej mu svůj čas, ať může v klidu dozrát.
 NESTOR Oč jde?
 ODYSSEUS O tohle:
 Na hrubý pytel hrubá záplata.
 Až Achillova přebujelá pýcha
 se vysemení, přeroste nás všechny.
 Je třeba ji hned vyplít.

NESTOR Ale jak?
 ODYSSEUS Ta Hektorova výzva platí všem,
 aspoň se tváří velmi všeobecně,
 především však se týká Achilla.
 NESTOR Tak jasné je to jako malá čísla,

co dohromady dají velkou sumu.
Až vyhlásí ji veřejně, je zcela
nepochybné, že Achilles, ač mozek
vyprahlý má jak poušť, v níž myšlenkám
se vskutku nedaří, hned pochopí,
že Hektorova výzva platí hlavně
jemu.

ODYSSEUS

Odpoví na ni, myslíte?

NESTOR

Vždyť se to přímo nabízí. Kdo jiný
než Achilles se může Hektorovi
postavit? I když se to možná nezdá,
v tom souboji jde vážně o mnoho.
Trojané vyzkoušejí naši pověst –
a košťovat ji bude jejich přední
znalec. Však dej na mě, Odyssee:
ten malicherný souboj může mít
neblahé důsledky. Vždyť výsledek,
ač o něm rozhodnou jenom ti dva,
se promítne do hodnocení všech.
Je to jak obsah knihy, který je
sám stručný, naznačí však ve zkratce
budoucí děje rozsáhlého díla.
My rozhodneme, kdo se Hektorovi
postaví. Tahle naše volba bude
sdíleným aktem sjednocené mysli –
proto z ní musí vzejít muž, jenž je
výtažkem našich ctností. Bude-li
poražen, vítězná strana hned získá
obrovské sebevědomí, což dá
pak novou sílu nejdřív trojským pažím
a následně pak také trojským mečům
a lukům.

ODYSSEUS

Proto se mi nezdá vhodné,
když dovolíte, aby s Hektorem
se střetl Achilles. Buďme jak kupci,
vyložme nejdřív pořádnější zboží

a počkejme. Až když se neprodá,
sáhneme po lepším, jež zazáří
tím protikladem. Achilles se nesmí
bít s Hektorem, to nikdy nedopustíme.
Ať zvítězí či prohraje, my na tom
nakonec proděláme, uvidíte.

NESTOR

Oči mi neslouží. Co uvidím?

ODYSSEUS

Sláva, co Achilles by získal, kdyby
porazil Hektora, by měla patřit
i nám. On však je příliš nafoukaný.
Budem se radši smažit na africkém
slunci než snášet výsměch jeho pyšných
očí, kdyby snad vyhrál. No a když
prohraje, přijdem o svou pověst, neboť
ten nejlepší z nás bude potupen.
Losujme radši. Zařídme vše tak,
aby ten trouba Ajax vytáhl los
a bil se s Hektorem. Říkejme všude,
že on je z těch dvou lepší. Pro Achilla,
který se tak rád smaží ve vlastní
slávě, to bude pěkný klystýr. Spadne
mu hřebínek. A když ten blbec Ajax
náhodou vyvázne se zdravou kůží,
budeme chválit jeho výtečnost.
Když prohraje, my neztratíme tvář –
máme i lepší borce. Tak jak tak
vyjde nám plán, co máme za lubem –
z Achilla Ajax péra vyškube.

NESTOR

Odyssee,
přicházím na chuť tomu, co mi říkáš,
a nabídnu to jako lahůdku
i Agamemnonovi. Jdu tam hned.
Pes zkrotí psa. My hodíme jim kost,
na pýše pýcha vybije svou zlost.

Odejdou.

AJAX Thersite!
 THERSITES Co kdyby generál Agamemnon měl
 vředy po celém těle, to jest generálně.
 AJAX Thersite!
 THERSITES A z těch vředů by, dejme tomu, kapal
 hnis. Neměl by generál v tom případě
 kapavku? Třeba by nám z toho
 i zkápnul.
 AJAX Ty prase!
 THERSITES Aspoň by z něj něco rozumného káplo.
 Tahle z něj neukápně vůbec nic.
 AJAX Ty mě neslyšíš, ty parchante, ty zvíře?
 Tohle ti snad něco řekne.

Praští ho.

THERSITES Mor na tebe! Hovado se zmůže jen na
 hovadiny, co?
 AJAX Tak mluv, mluv! Naklepu si tě do krásy
 jak řízek.
 THERSITES A já ti budu tak dlouho sprostě nadávat,
 až z tebe bude rozumněj a zbožnej
 člověk. Ovšem i kůň spíš odříká spatra
 celej projev, než ty se naučíš jednu
 modlitbu. Mlátit do lidí, na to tě užije,
 na to jo! Kopeš kolem sebe jako
 jankovitá kobyla!
 AJAX Co je v tý vyhlášce, ty napuchlá ropucho?
 THERSITES Já nejsem tvůj fackovací panák, rozumíš?
 AJAX Co vyhlásili?
 THERSITES Že jsi vůl. Vyhlášeněj vůl.
 AJAX Nech toho, ty dikobraze, nech toho! Už
 mně zase svrbí dlaň.
 THERSITES Kéž by tě svrbělo celý tělo! Já bych tě

podrbal, až bys z toho dostal parádní
 svrab, ty srabe!

AJAX Co je v tý vyhlášce?
 THERSITES Na Achillovi nenecháš ani chlup,
 a přitom mu závidíš jeho velikost stejně
 jako ten trojhlavej pes Kerberos záviděl
 Proserpině její krásu. Taký pořád jen
 štekáš.
 AJAX Bábo ukecaná!
 THERSITES Achilla zkus zmlátit!
 AJAX Kuš, koblího!
 THERSITES Pěstí by tě zdrtil na maděru jak sušenku.
 AJAX Ty čubko zkurvená!
 THERSITES To je slabota, přidej!
 AJAX Ty hajzle!
 THERSITES Přidej! Přidej! Já mám víc mozku v palci
 u nohy než ty v hlavě. Osel by ti moh
 dávat lekce v inteligenci. Mlátit do
 Trojanů, na to se ještě zmůžeš, ty palice
 jedna blbá, vymláčená! Za to seš taky
 placeněj, že jo? V očích všech myslících
 lidí jsi otrok a barbar. Zkus se mě jen
 dotknout, a já pořídím podrobněj
 inventář tvý blbosti! Chápavej jsi jak
 kopyto!
 AJAX Ty pse!
 THERSITES Hovado jsi, co tváří se jak pán!
 AJAX Ty sketo prašivá!

(Tluče ho)

THERSITES Jen si hraj na hrdinu, do toho, ty šašku
 počmáraněj, jen do toho, ty surovče, do
 toho, ty velbloude!

Vystoupí Achilles a Patroklos.

ACHILLES Co to děláš, Ajaxi? Co to do vás dvou
všlo? Thersite, co se to tu děje?

THERSITES Vidíte ho?

ACHILLES Vidím, a co má být?

THERSITES Podívejte se na něj dobře!

ACHILLES Dívám se na něj dobře.

THERSITES Ne, vy se na něj nedíváte dobře, protože
nevidíte, kdo to je. Tohle je, prosím,
Ajax!

ACHILLES Přece ho znám, ty blázne.

THERSITES Ale on se nezná vzteky!

AJAX Proto tě tluču!

THERSITES Špetku rozumu nepobral. Tak je plnej
ducha, že z toho má oslí uši. Přemýšlení
ho bolí víc než mě ty jeho rány. Za jeden
groš pořídíte dneska devět vrabců, ale
celej jeho mozek nestojí ani za devětinu
toho vrabčího. A všechnu moudrost
světa spolk tak důkladně, že má teď
rozum ve střevech a v hlavě samá
zamotaná střeva. On netrousí vtip, on
ho rovnou vyměšuje! Něco vám na něj
prozradím, něco pikantního.

ACHILLES A copak?

THERSITES Tenhle Ajax –

(Ajax se ho chystá znovu udeřit)

ACHILLES Ajaxi, nech ho, prosím tě.

THERSITES – má rozum tak zakrslej –

ACHILLES Ne, Ajaxi, já ti to neodpustím.

THERSITES – tak malej ho má, že jím neucpe ani
ouško –

ACHILLES Buď zticha, blázne!

THERSITES – jehly té Heleny, za kterou se jde bít. –
Já bych chtěl bejt zticha, ale tenhle

blázen pořád mele svou. Tady ten, vidíte
ho, blázna?

AJAX Ty prevíte jeden prašivej, já ti –

ACHILLES To nemáš víc rozumu než blázen.

THERSITES Kde by ho vzal! Každýmu bláznovi je jeho
rozum pro smích.

PATROKLUS Pozor na jazyk, Thersite! Ovládej se!

ACHILLES O čem tu vlastně vedete ten spor?

AJAX Jenom jsem požádal tohohle vejra, aby
mně řekl, co vyhlásili, a on se do mě pustil.

THERSITES Nejsem tvůj sluha.

AJAX Jen si posluž.

THERSITES Sloužím tu dobrovolně.

ACHILLES Naposled sis vysloužil výprask. Ty se rád
dáš zpráskat dobrovolně? Většina lidí to
dělá jen z donucení.

THERSITES Svalnatý řeči vám jdou, jen co je pravda!
Bodejť ne, když všechna síla ducha se
vám vrazila do svalů. Hektor bude
koukat, až vám rozkřápnou kebuli. Máte ji
dutou jako shnilej ořech.

ACHILLES Tak ty si budeš vyskakovat i na mě,
Thersite?

THERSITES Odysseus a starej Nestor, jemuž mozek
uhnul ještě dřív, než vašim dědečkům
narostly nehty, si z vás udělali párek
tažných volů. Oraj s váma svý válečný
pole.

ACHILLES Cože, cos to řek?

THERSITES Jenom pravdu. Hyjé, Achille, hyjé, Ajaxi –

AJAX Vyříznou ti jazyk.

THERSITES Nevadí. Tolik moudrosti, co ty, já řeknu
klidně bez jazyka.

PATROKLUS Nech toho, Thersite! Už ani slovo!

THERSITES Achillova čubka jednou štekne,
a Thersites má hned sklaptopnout? To tak!

ACHILLES I na tebe došlo, Patrokle.
THERSITES Nevkročím do vašich stanů, dokud vás
nepověšej za zločin blbosti. Hodlám se
zdržovat jen tam, kde to srší vtípem.
Zříkám se tímto společnosti tupců!

Odejde.

PATROKLUS Dobře, že už je pryč!
ACHILLES Celému vojsku vyhlásili tohle:
o páté ráno zítra Hektor trubkou
povolá naše reky do pole,
pokud se najde rek dost odvážný,
aby se – a tak dále – buďte sbohem.
AJAX Sbohem. Kdo se mu postaví?
ACHILLES Prý budou losovat. O jednom z nás
bych jinak věděl.
AJAX Aha, vy sám. – No, ještě uvidíme.

Odejdou.

II. 2. Vystoupí Priamus, Hektor,
Troilus, Paris a Helenus.

PRIAMUS Kolik let, lidí, slov už vzalo za své,
však Nestor znovu vzkazuje nám toto:
„Vraťte nám Helenu, a všechny ztráty –
naší cti, času, úsilí a krve,
peněz a dalších vzácných pokladů,
co spolykala nenasytná válka –
vymažem.“ Co ty na to, Hektore?
HEKTOR I když já za svou osobu se Řeků
nebojím, přesto, velký Priame,
mám v sobě citu víc než mnohá žena,
co jako houba saje nebezpečí
a v obavách se ptá: „Kdo ví, co může

přijít?“ Přílišný pocit jistoty
a bezpečí vždy ohrožuje mír.
Pochyba je však maják moudrých, sonda,
co dosáhne až na dno nejhoršího.
Vraťte jim Helenu. Od chvíle, kdy
jsme v téhle válce vytasili meče,
z tisíců našich mrtvých každý měl
tak velkou cenu jako Helena.
Když ztratili jsme tolik našich mužů,
abychom udrželi jednu ženu,
co nemá cenu jediného z našich
a ještě k tomu naše vůbec není,
nevidím důvod, proč ji nevydat.
TROILUS Fuj, styď se, bratře! Kupeckými počty
jak hokynář chceš změřit hodnotu
velkého krále, jakým je náš otec?
Chceš odměřovat jeho nezměrnost,
uměnit jeho nedozírnost tím,
že kousek po kousku ji přeměříš
malichernými důvody a strachem?
Fuj, styď se!

HELENUS Oháníš se důvody,
žádný jsi ale neuved. Náš otec
se musí řídit rozumem, když ty
každou svou větou hlásáš nerozum.
TROILUS Kážeš nám pouze sny a bludy, bratře,
které sis vycpal zdáním rozumu.
Nepřítel ti, jak víš, chce uškodit,
tasený meč, jak víš, je nebezpečný,
a proto rozum káže před ním utéct.
Náš Helenus, jak spatří řecký meč,
hned se mu rozum vrazí do nohou
jak křídla, na nichž letí pryč jak Merkur
či padající hvězda. Chceme-li
mluvit jen o rozumu, zavřeme
dveře a pojďme spát. Když mužná čest

z rozumu žije, má bázlivé srdce.
 Kdo jenom rozumem si pomáhá,
 neví, co ráznost je, co odvaha.

HEKTOR Helena nestojí za to, co nás stojí.

TROILUS Vše stojí tolik, kolik to kdo cení.

HEKTOR Hodnota není jen osobní libost.
 Svou důstojnost a vzácnost zakládá
 i na sobě samé, a nejen na tom,
 jak ji kdo oceňuje. Povýšit
 službu bohu nad boha samého
 je modloslužba. Touha vidí, co
 vidět chce, ne však pravou hodnotu
 toho, co zaslepeně zbožňuje.

TROILUS Beru si dneska ženu a má volba
 se řídí touhou, kterou rozpálily
 mé oči a uši, dva zkušený
 lodivodi, co plují mezi Scyllou
 a Charybdou touhy a rozumu.
 Když se má touha přesytí, mám právo
 svou ženu odvrhnout? Jak se to srovná
 s mou ctí? Vracíme kupci hedvábí,
 když je ušpiníme? Házíme jídlo
 do odpadků, když máme dost? Když se
 Paris chtěl pomstít na Řecku, nám to
 přišlo vhod. Do plachet mu foukal náš
 bouřlivý souhlas a dva staří rváči,
 moře a vítr, uzavřeli mír,
 aby mu pomohli do Řecka doplout.
 Za starou tetu, zajatkyňi Řeků,
 nám přivez řeckou královnu, tak krásnou,
 že Apollón hned z toho dostal vrásky
 a jitro rázem zvadlo. Proč ji tu
 držíme? Nestojí nám za tu starou
 tetu? Vždyť je to perla, pro kterou
 na tisíc lodí opustilo přístav
 a králové se o ni hádají

jak kupci. Paris jednal rozumně,
 když vyplul do Řecka – vy sami jste
 volali „Jed!“ – a přivez vzácnou kořist –
 tleskali jste a křičeli „Je skvělá!“ –
 proč teď ho káráte za to, co dělal
 jen s vaším požehnáním? Proč jste teď
 nestálější než sama Štěstěna
 a haníte, co dříve pro vás bylo
 vzácnější nežli zem i moře? Zloděj,
 co nemá kuráž ponechat si lup,
 je nehoden své kořisti jak Troja,
 co ponížila Řecko loupeží,
 leč doma kořist je jí přítěží.

KASSANDRA (za scénou)
 Trojané, plačte, plačte!

PRIAMUS Kdo to křičí?

TROILUS Má šílená sestra. Zná její hlas.

KASSANDRA (za scénou) Trojané, plačte.

HEKTOR Kassandra je to.

Vystoupí Kassandra v rozrušení.

KASSANDRA Trojané, plačte! Tisíc očí chci,
 ať mohu prolévat prorocké slzy!

HEKTOR Klid, sestro, klid!

KASSANDRA Vrásčiti starci, muži, ženy, děti,
 nemluvnátka, co znáte jenom pláč,
 kvílejte se mnou! Splatme závčasu
 dluh moří nářků, jež se na nás valí.
 Trojané, plačte! Učte oči plakat!
 S Trojou je konec! Troja zahyne!
 Spálí nás Paris, který vzešel z ohně!
 Trojané, plačte! Utopte se v hoři!
 Helenu vraťte, nebo Troja shoří!

HEKTOR Nepohnou s tebou, Troile, zoufalá
 proroctví naší sestry? Anebo

se v tobě vzňala krev a spálila
ti rozum? Což v plamenech šílenství
vzal za své i tvůj strach, že špatná věc
se špatně skončí?

TROILUS

Bratře Hektore,
žádná věc není špatná nebo dobrá
jen podle toho, jak se skončí. Ztrácet
odvahu proto, že Cassandra šílí,
je nesmysl. To její třeštění
nemůže zpochybnit naši věc, neboť
je posvěcena ctí každého z nás
a netýká se zdaleka jen mě,
ale všech synů krále Priama.
Nedopusť nebe, abych Troju nutil
bojovat za něco, za čím by nestál
ten nejmírnější z nás.

PARIS

Vždyť jinak svět
by vinil z lehkomyšlnosti mé
činy i vaše rady. Přisahám
při bozích, že právě váš vřelý souhlas
dal křídla všem mým záměrům a ztlumil
můj strach z tak zoufalého podniku.
Neboť co zmůže jenom jeden muž?
Jak ubránit se může útokům
tolika nepřátel, které by poštvál
tím sporem proti sobě? Já tu však
prohlašuji, že kdybych měl stát sám
proti všem, tolik síly měl jak vůle,
nikdy bych nevzal zpět svůj čin a nikdy
neslevil ze svého úsilí.

PRIAMUS

Mluvíš,
jak by ti touha zatemnila mysl.
Ty slízneš med, ti druzí pelyněk –
taková chrabrost nezaslouží vděk.

PARIS

Já ji však nechci jenom pro sebe,
nechci si uzurpovat její krásu.

Chci čestnou péčí o ni smýt tu skvrnu,
co na ni padla jejím únosem.

Bylo by přece zradou uloupené
královny, vaší ostudou a mou
potupou, vydat ji zpět pod sprostým
nátlakem! Něco takhle bezectného
se nemůže, jak doufám, nikdy vloudit
do vašich tolik ušlechtilých srdcí.

Vždyť i ten nejpodlejší z nás má srdce
dost odvážné a meč dost pohotově,
aby se zastal Heleny. A těm
nejlepším není líto pro Helenu
riskovat slávu i život. Je dobré
se za ni bít, když všichni dobře víme,
že větší krásu nikde nespatriíme.

HEKTOR

Paride, Troile, mluvili jste dobře.
Naši věc jste tu přesto rozebrali
povrchně – připomínáte mi trochu
ty mladé, horkokrevné muže, co by
neměli mluvit do politiky,
jak někde říká Aristoteles.
Důvody, které nám tu uvádíte,
spíš vedou k nezdravým a prudkým vášním
než k nestrannému posouzení dobra
a zla. Vždyť touha a pomsta jsou hluché
a neslyší hlas rozumu a pravdy.

„Každému, co mu patří“ – říká zákon
přírody. Takhle tomu bylo vždycky:
manželka patří svému manželovi.
Když někdo tenhle zákon poruší,
podlehne svodům chtíčem zaslepené
a omámené mysli, pak má každá
spořádaná zem povinnost a právo
ze všech sil krotit ty zběsilé, vzpurné
a nebezpečné choutky. Helena
je žena spartského krále, jak známo.

A zákon přírodní i lidský mluví
naprosto jasně: musí zpátky k Řekům.
Špatnost jen roste, když v ní setrváme.
Z hlediska pravdy je to jistě tak.
Na druhé straně, stateční mí bratři,
souhlasím s vaším odhodláním nechat
si Helenu. Závisí na tom čest
každého z nás i celé naší země.
Udeřils právě hřebík na hlavičku.
Kdyby v té válce šlo jen o vrtoch
a nikoliv o naši čest a slávu,
jedinou kapku vzácné trojské krve
já kvůli Heleně bych neprolil.
Ona nám ale může přinést slávu.
To kvůli ní jsme schopní velkých činů,
dává nám odvahu a vůli bít se
a získat věčnou, nesmrtelnou slávu.
Což by si Hektor mohl nechat ujít
takový krásný příslib věčné slávy,
jaká nám může vzejít z této války?
Ne, za nic na světě!

HEKTOR Souhlasím s tebou,
statečný synu krále Priama.
Líným a rozhádaným Řekům pošlu
výzvu. Dost velký třesk to, doufám, bude.
Budou se divit přímo třesnutě.
Achilles z pelechu prý nevyleze
a rozklad vojska nezná žádné meze.
Já jim dám zabrat, to si piš!

Odejdu.

II. 3. Vystoupí Thersites.

THERSITES Co teď, Thersite, co teď? Takhle se ztratit
v bludišti vzteku. A tomu slonovi

Ajaxovi to projde? Bije mě, div že mě
nedobije, a já mu nadávám. Krásně jsem
dopad, krásně, jen co je pravda. Škoda,
že to není naopak – moc rád bych ho
dobil, a on ať mi pak nadává, jak chce.
Čarovat budu a vyvolávat ďábla, abych
z toho nadávání aspoň něco měl. A pak
je tu Achilles, další velký dobyvatel
a zákopník, co občas zakopne o vlastní
rozum. Tihle dva budou dobývat Troju
tak dlouho, dokud se její hradby samy
nerozpadnou věkem. Velký
hromovládce na Olympu, zapomeň, že
jsi král králů. A ty, Merkure, zahod
svou čarovnou hadí hůl, když jim
nevezmeš i to nejmenší málo z toho
mála rozumu, co jim ještě zbyl. I ten,
kdo si nevidí na špičku nosu, dobře ví,
že rozumu mají oba tak hojný
nedostatek, že chtějí-li spasit mouchu
před pavoukem, hned vezmou meč
a sekají jím do pavučin. Mor na celý náš
tábor! Ne, mor ne. Syfilis! To je,
myslím, přiměřená kletba pro ty, co
válčí kvůli jedné sukni. Tak, modlení
bychom měli a ďáblice Závist k tomu dá
své „Amen“. Hola hej, pan Achilles je
tady!

PATROKLUS *(za scénou)* Kdo tam? – Thersites? Milý
Thersite, pojd si se mnou zanádat.

THERSITES Škoda, že se mi tenhle falešný zlaťák
úplně vytrousil z paměti. Jinak bych ho
byl zahrnul do své pobožnosti. Ovšem
být Patroklos je tak strašné prokletí, že
on se trestá sám. Hloupost a ignorance,
dvě největší kletby veškerého lidstva, kéž

tě provázejí v co nejhojnější míře. Kéž nebesa tě ochrání před dobrými rádci, kéž sebekázeň se ti zdálky vyhýbá, kéž chtít tě spolehlivě vede životem, až tě svede ke smrti! Až nad tvou rakví ta smrt řekne, že jsi docela povedená mrtvolka, kéž je to lež. Protože jinak bych musel krk dát na to, že smrt souká do rubáše jenom samé lazary. Amen.

Vystoupí Patroklos.

Kde je Achilles?
PATROKLUS Vidím, že jsi ve zbožném rozpoložení.
Ty se modlíš?
THERSITES Jistě, jako že mě nebe slyší.
PATROKLUS Amen.
ACHILLES (za scénou) Kdo je tam?
PATROKLUS Thersites, můj pane.

Vystoupí Achilles.

ACHILLES Kde je? No tak kde je? – Tady je. Pověz mi, ty můj dezertní syrečku, proč jsem tě tak dlouho neměl na talíři? Co je Agamemnon? Odpověz.
THERSITES Tvůj velitel, Achille. A teď ty, Patrokle. Co je Achilles?
PATROKLUS Tvůj pán, Thersite. A teď ty, Thersite. Co je Thersites?
THERSITES Expert na Patrokly. A teď ty, Patrokle. Co jsi ty?
PATROKLUS Proč se ptáš, když jsi expert na Patrokly?
ACHILLES Odpověz.
THERSITES Odpovím na všechny otázky najednou. Agamemnon je velitel Achilla, Achilles je

můj pán, já jsem expert na Patrokly a Patroklos je pitomej blázen.

PATROKLUS Ty prevíte!
THERSITES Ticho, blázne, ještě jsem nedomluvil.
ACHILLES Blázní mají výsady bláznů. Pokračuj, Thersite.
THERSITES Agamemnon je blázen, Achilles je blázen, Thersites je blázen a, jak bylo už řečeno, Patroklos je blázen.
ACHILLES Důkazy, prosím.
THERSITES Agamemnon je blázen, protože jmenoval Achilla velitelem, Achilles je blázen, že si dá poroučet od Agamemnona, Thersites je blázen, že slouží takovému bláznovi, a Patroklos je blázen, protože je blázen.
PATROKLUS Proč protože?
THERSITES Protože proto. Na to se zeptej svého stvořitele. Pro mně jsi blázen, a hotovo. Podívej, máme hosty.

*Vystoupí Agamemnon,
Odysseus, Nestor a Ajax.*

ACHILLES S nikým nechci mluvit, Patrokle. Thersite, pojď se mnou.

Odejde.

THERSITES Samá šaškárna, samej švindl, samý lumpárny! A důvod? Jeden paroháč a jedna kurva! Ta nevraživost, ty potoky krve! Svrab na ně na oba! Uváltete se, usmílněte se až k smrti!

(Odejde)

AGAMEMNON Kde je Achilles?
 PATROKLUS Ve stanu. Ale necítí se dobře, pane.
 AGAMEMNON Řekni mu, že jsme tady. Na naše posly byl neurvalý. Řekni, že je pod naši důstojnost se doprošovat. Ať si však nemyslí, že nevíme, kdo jsme, a nemůžem použít svou moc.
 PATROKLUS Vyřídím mu to.
 ODYSSEUS Viděli jsme, jak stojí u stanu.
 Není mu nic.
 AJAX Má srdeční vadu králů – příliš pyšné srdce. Můžete tomu ohleduplně říkat zádumčivost, ale je to pýcha, dejte na mě. Ale kde se bere? Ať nám řekne, na co je tak pyšný. (*Agamemnonovi*) Na slovíčko, pane.
 NESTOR Proč má Ajax na Achilla tak spadeno?
 ODYSSEUS Achilles mu přebral blázna.
 NESTOR Thersita?
 ODYSSEUS Přesně tak.
 NESTOR Do koho se teď Ajax bude strefovat, když ztratil svůj oblíbený terč?
 ODYSSEUS No přece do toho, kdo mu ten terč ukradl – do Achilla.
 NESTOR Tím líp. Pro nás je lepší, když ti dva jdou proti sobě, než aby táhli spolu proti nám. Ale tak moc pevné to jejich spojenecké pouto nebylo, když rozvázal je jeden blázen
 ODYSSEUS Přátelství, které rozum nestmelí, bláznovství snadno rozdělí.

Vystoupí Patroklos.

Patroklos přichází.

NESTOR A bez Achilla.

ODYSSEUS Ne že by neměl kolena, ten slon.
 Na klekání si ale nepotrpí.
 PATROKLUS Achilles vzkazuje, že je mu líto, jestliže něco víc než potěšení přivádí k němu vaše Veličenstvo i s doprovodem. Doufá, že jste si vyšli jen na zdravotní procházku, aby vám vytrávil.
 AGAMEMNON Tyhle řeči známe až příliš dobře, Patrokle. A výmluvy na křídlech výsměchu daleko nedoletí. Achilles má hodně předností, a my je také ctíme. On však své ctnosti vynáší tak bezectně, že v našich očích ztrácí všechnu lesk. Na špinavé míse shnijí netknuty i ty nejkrásnější plody. Běž za ním a řekni mu, že s ním chcem promluvit. Můžeš mu říct, že je pyšný a namyšlený, až to není slušné. Hloupě a trapně se tu vyvyšuje nad vyššími, nežli je on. A oni, i když mu mají právo rozkazovat, tu čekají jak sluhové, až pán se uráčí je přijmout. Dokonce snášejí přílivy a odlivy všech jeho rozmarů, takže se zdá, jakoby celá tahle válka plula na vlnách jeho vrtošivých nálad. Taky mu řekni, že jestli se bude dál takhle přeceňovat, nechcem s ním nic mít a odvrhneme ho jak příliš těžkou a nepřenositelnou zbraň. Kdo není připraven k činu, není ve válce. k ničemu. Čilý trpaslík je lepší než spící obr. Běž a vyříd mu to.

PATROKLUS Už jdu a hned se vrátím s odpovědí.
(*Odejde*)

AGAMEMNON Proč by měl někdo mluvit za nás? Chceme s ním mluvit sami. Jdi tam, Odyssee.
Odejde Odysseus.

AJAX Oč on je lepší nežli někdo jiný?
AGAMEMNON O nic. Jenom si o sobě víc myslí.
AJAX To je co říct. Nemyslíte, že si myslí, že je lepší než já?
AGAMEMNON Zcela nepochybně.
AJAX A myslíte si, že je lepší, když si myslí, že je lepší?
AGAMEMNON Ne, Ajaxi. Jsi stejně silný, statečný a moudrý jako on, urozený jsi neméně, a navíc jsi mnohem laskavější a tvárnější.
AJAX Proč jsou lidé pyšní? Jak se pýcha rodí? Já vůbec netuším, kde se pýcha bere.
AGAMEMNON O to máš jasnější mysl, Ajaxi, o to jsi šlechetnější. Kdo je pyšný, užírá se zevnitř. Pýcha je svým vlastním zrcadlem, svou vlastní hlásnou troubou a svou vlastní kronikou. Kdo chválí sám sebe jinak nežli činem, tou chválou svůj čin požírá.
Vystoupí Odysseus.

AJAX Pyšní lidé se mi hnusí jako ropuchy, když se páří.
NESTOR (*stranou*)
A přece se má rád, není to zvláštní?
ODYSSEUS Achilles zítra nejde bojovat.

AGAMEMNON A důvod?
ODYSSEUS Žádný neuved. Jen pořád se nechá unášet proudem svých nálad, nikoho nectí, všemi pohrdá a palčivě uznává jen sebe.
AGAMEMNON To ani nehodlá na naši žádost otevřít stan a mluvit přímo s námi?
ODYSSEUS Chcete-li po něm být jen maličkost, hned z toho dělá velkou záležitost. Tak posedlý je vlastní velikostí, že ani sebe sama chválit nechce a radši pyšně mlčí. Tolik si o sobě myslí, že krev se v něm bouří a říší zvanou Achilles teď rve na kusy válka duše s tělem. Řek bych, že jeho pýcha je jak smrt a křičí: „Není mi pomoci!“

AGAMEMNON Tak ať to zkusí Ajax. – Jdi za ním, milý Ajaxi. O tobě on prý smýšlí dobře, Možná, že kvůli tobě vyjde ze sebe.
ODYSSEUS To po něm nechtějte, můj vzácný pane. Pro mě je svatý každý krok, co Ajax udělá směrem od Achilla. Toho nafoukance, co na svém vlastním tuku škvaří svou vlastní aroganci a svět se ho netýká, když netočí se jenom kolem něj – nemůže přece uctívat někdo, kdo má větší cenu. Ten třikrát vážený a skvělý pán nepošpiní ty vavříny, co právem získal, a nesníží své zásluhy tím, že by dolézal za Achillem, třebaže ten je taky samý věnec. Proč máme mastit přemaštěnou pýchu, zatápět, když nás pálí letní slunce?

Proč Ajax má jít k němu? Bože chraň!
Ať k Ajaxovi přijde Achilles!

NESTOR *(stranou)* Jen tak dál! Šimrej jeho samolibost.

DIOMEDES *(stranou)* Než něco řekne, musí dopít chválu!

AJAX Kdybych šel k němu, rovnou sevřu pěst, a dám mu ránu přímo do ksichtu!

AGAMEMNON Nikam nepůjdeš.

AJAX Jestli se na mě bude vytahovat, pěkně ho usadím. Pustte mě k němu!

ODYSSEUS Mysli na to, proč vedem tuhle válku!

AJAX Je to jen drzý, nafoukaný nýmand!

NESTOR *(stranou)* Právě tu přesně popsal sebe sama.

AJAX Bezohledný sobec!

ODYSSEUS *(stranou)* Havran tu kritizuje černé perí!

AJAX Já už mu pustím žilou!

AGAMEMNON *(stranou)* Hledme ho, felčara! Sám by se měl léčit!

AJAX Kdyby si všichni mysleli, co já –

ODYSSEUS *(stranou)* Z blbosti by byla nejnovější móda!

AJAX – dávno by narazil. Poznal by do hloubky ostří meče. Drzost a zpupnost zvítězí?

NESTOR *(stranou)* S tvou pomocí jistě!

ODYSSEUS *(stranou)* Ajax to celé zvládne levou zadní!

AJAX Však já ho zmasíruju!

NESTOR *(stranou)* Ještě se pořádně nerozpálil. Krmte ho chválou! Lichotky do něj nalejte! Dochází mu šáva!

ODYSSEUS *(Agamemnonovi)* Achilles nestojí za to rozčilení, můj pane.

NESTOR Nestojí vám za to.

DIOMEDES Musíme zvítězit bez Achilla.

ODYSSEUS Nejmenujte ho! Jeho jméno škodí!

Je mezi námi muž – ne, budu zticha, nesmí to slyšet.

NESTOR Ale proč by nesměl?

Není tak zpupný jako Achilles.

ODYSSEUS Celý svět ví, že statečný je stejně.

AJAX Prašivý pes je to. Tak nás vodit za nos! Škoda, že není Trojan!

NESTOR Však Ajax, to je jiná!

ODYSSEUS Není zpupný.

DIOMEDES Netouží po chvále.

ODYSSEUS Nadutost nezná, není nevrlý.

DIOMEDES Ani sobecký a povýšený.

ODYSSEUS Tys, pane, jemné povahy, díky nebi, díky tvému zploditeli, rodiče, co vypiplala tě, buď sláva tvému učiteli, buď třikrát sláva tvým vrozeným vlohám, které předčí školy, ten však, kdo vycvičil tvé paže k boji, zaslouží, aby bůh války svou slávu rozpůlil a půl mu z ní dal, tvá síla do kapsy strčí Mila s jeho býkem, svalnatý Ajaxi. Nebudu chválit tvou bezmeznou a všeobsáhlou moudrost. Zde starý Nestor, léty vyškolený, musí být moudrý, i kdyby sám nechtěl. Však promiň, otče Nestore, být mlád jak Ajax a mít ducha velkého jak on, nebyl bys o nic moudřejší než Ajax, nanejvýš moudrý stejně jako Ajax. *(Nestorovi)* Tatínku!

AJAX

NESTOR Synu!

DIOMEDES Ajaxi, buď hodný!

ODYSSEUS Není nač čekat. Jelen Achilles ven z mlází nevyjde. Náš generál teď může svolat generální štáb. Do Troje míří řada čerstvých posil –

budem jim zítra čelit v plné síle!
Rytíři z Troje! Nejlepšimu z vás
náš chrabrý Ajax zítra srazí vaz!
AGAMEMNON Achille, spi. Jen bys to pokazil –
kde pluje člun, koráb by narazil.

Odejdou.

III. 1.

Vystoupí Pandarus a Sluha.

PANDARUS Na slovíčko, příteli. Nesloužíš náhodou
panu Paridovi?
SLUHA Náhodou ne. Jinak ano.
PANDARUS Takže mu sloužíš?
SLUHA Sloužím Pánovi.
PANDARUS Vzácný pán. Musím ho jen chválit.
SLUHA Pán buď pochválen.
PANDARUS Znáš mě?
SLUHA Jen z doslechu, pane.
PANDARUS Poznej mě blíž, milý příteli. Říkej mi
Pandar. Pan Pandar.
SLUHA To je od vás milé. Rád bych vaši milost
poznal ještě blíž.
PANDARUS Co pro to mohu udělat?
SLUHA Jeden dobrý skutek, buďte tak hodný.

(Natáhne ruku)

PANDARUS To nepůjde, příteli. Na to já nemám
hodnost. – Slyšíš tu hudbu?
SLUHA Jen z doslechu, pane.
PANDARUS A muzikanty znáš?
SLUHA Ty znám zblízka, pane.
PANDARUS Komu hrají?
SLUHA Jenom těm, kdo ji slyší, pane.
PANDARUS K potěšení komu?
SLUHA K potěšení těch, kterým hudba dělá
potěšení.
PANDARUS Myslím, na čí rozkaz hrajou.
SLUHA Oni nehrajou na rozkaz, pane, ale na
nástroje.
PANDARUS My si nerozumíme, příteli. Já jsem moc
zdvořilý a ty moc drzý. Na čí přání
hrajou?

SLUHA Tak tomu už rozumím, pane. Na přání pana Parida. To je můj pán. Tamhle stojí osobně a s ním ta smrtelně krásná bohyně – prazdroj ženské krásy je a z očí jí kouká úplně obnažená duše lásky.

PANDARUS Kressida, že by?

SLUHA Kdepak, pane. Helena. Copak můj popis nebyl dostatečně přiléhavý?

PANDARUS Tys, jak se zdá, nikdy neviděl slečnu Kressidu. Princ Troilus mě posílá za panem Paridem. Hodlám ho zdvořile osočit ve věci náhlého citového vzplanutí. Velmi to hoří.

SLUHA *(Stranou)* Tyhle záněty já znám. Člověk to chytí, ani neví jak.

Vystoupí Paris a Helena s družinou.

PANDARUS Přeji vám a celé vaší krásné společnosti krásný den, můj krásný pane. Kéž krásná touha krásně vede vaše krásné kroky. *(Heleně)* Ať se vám, krásná královno, v krásné hlavě líhnou jen samé krásné myšlenky.

HELENA Přívaly krásy se z vašich úst jen řinou.

PANDARUS To jste řekla krásně, královno. *(Paridovi)* Krásně vám hrajou na přání, můj pane.

PARIS Jenže vy jste to překazil svým krasořečněním. – Takže teď nám na přání pěkně zazpíváte. – Takový hlas jsi ještě neslyšela, Helo.

PANDARUS Já vás varuju, madam.

HELENA Jen do toho.

PANDARUS Ne, vážně, můj hlas nestojí za řeč.

PARIS Řečnil jste už dost, pane. Tohle bude jiná písnička.

PANDARUS Mám s princem jisté jednání, madam.

HELENA Dovolíte mi pár slov, princí?

Kdepak, z toho se jen tak nevyllžete. Budete zpívat a basta!

PANDARUS Já vím, že žertujete, královno. – Jde o tohle, princí: můj pán a vážený přítel, váš pan bratr Troilus –

HELENA Pandare, vy moje zlatíčko –

PANDARUS Máte to marné, milá královno – se vám nechává láskyplně poroučet –

HELENA Nesmíte nám upřít svůj půvabný hlas. Když to uděláte, my se kvůli vám asi rozpláčem.

PANDARUS Takhle mě zlobí krásná královnička, hodná královnička –

HELENA Rozplakat krásnou, hodnou královničku je velmi ošklivé.

PANDARUS S tím na mě nechodte, to ne, povídám. Tohle na mě neplatí. Nic jsem neslyšel. – A prosí vás, abyste ho laskavě omluvil, kdyby se po něm král náhodou u večere sháněl.

HELENA Pandare, buďte můj brouček.

PANDARUS Ať mi neskáče do řeči, moje krásná, roztomilá královnička.

PARIS A jaké má dneska zástoje? Kde dneska večerí, co?

HELENA Broučku, broučínku –

PANDARUS A zase mluví, moje královnička? Pan Paris se bude na vás zlobit. – Nesmíte vědět, kde dnes večerí.

PARIS Krk na to dám, že bude s tou naší neodolatelnou Kressidou.

PANDARUS To jste šláp vedle. Vaše neodolatelná Kressida stůně.

PARIS Dobře, omluvím ho.

PANDARUS Proč vás napadla zrovna Kressida?
Vaše neodolatelná Kressida moc stůně,
chudinka.

PARIS Já tuším, na co stůně.

PANDARUS Vy to tušíte? A nač tedy stůně? – Raděj
mi podejte loutnu. Přišla vaše chvíle,
královničko.

HELENA To je od vás laskavé, broučku.

PANDARUS Má neter se strašně zamilovala do něčeho,
co patří vám.

HELENA Má to mít, pokud to není Paris, můj
manžel.

PANDARUS Ne, tomu už zase nemůže přijít na jméno.
Ti dva si nějak ne a ne padnout do noty.

HELENA Ale až padnou, budou z nich hned tři.

PANDARUS Vy jste tomu dala. Radši vám něco
zazpívám.

HELENA Prosím, prosím, a to hned. Víte, že máte
nádherné čelo, broučku?

PANDARUS (*Ohmatává si čelo*) Já? Ale co vás nemá!

HELENA Zpívejte o lásce. O tom, jak nás všechny
láska ničí. Ten kuku, kuku, Kupido nám
dává zabrat, kuplíř jeden.

PANDARUS Láska, říkáte? Ano, ta nám dává zabrat.

PARIS Výborně. Bude láska, zase láska a pořad
jenom láska.

PANDARUS Tak pozor, panstvo, láska začíná.

(*Zpívá*)

Ach, lásko, lásko, lásko převeliká,
kdy se ti zlíbí,
tvé ostré šípy
probodnou srdce
náhle a prudce,
až každá rána slastí vzlyká.

HELENA Umírá v lásce každý den
mnohý muž, mnohá z žen,
a přece v lásce žijí –
šíp lásky nezabijí.
Hej hou, hej hou, hej, olalá,
cos, lásko, včera dělala?

HELENA Tak to je láska jako trám.

PARIS Pojídá, lásko, jenom hrdličky, z těch má
pak horkou krev, horká krev zažihá
horké myšlenky, z horkých myšlenek se
rodí horké skutky – a horké skutky jsou
láska.

PANDARUS Tak tohle je rodokmen lásky? Horká
krev, horké myšlenky, horké skutky.
Skoro jak uštknutí zmije. Copak je láska
plemeno zmijí? Kdo je dneska v poli,
milý pane?

PARIS Hektor, Deifobus, Helenus, Antenor
a všichni rytíři, co jich Troja má. Chtěl
jsem jít taky, ale Hela o tom nechťela ani
slyšet. Co můj bratr Troilus? Proč není
v poli s nimi?

HELENA Tváří se, jako by mu uletěly včely.
Pandarus bude vědět proč. Ten ví
všechno.

PANDARUS Ale co vás nemá, královničko. Já
poběžím, abych se dozvěděl, jak si vedli.
– Nezapomenete omluvit Troila, vidíte?

PARIS Spolehněte se.

PANDARUS Sbohem, královničko.

HELENA Pozdravujte ode mne svou neter.

PANDARUS S radostí, královno.

Odejde Pandarus.

Za scénou troubí k ústupu.

PARIS Už vracejí se z pole. Přivítáme
je v Priamově síni. Buď tak hodná,
Heleno, odzbroj Hektora. Tvým něžným
prstíkům jeho pancíř povolí
ochotněji než řecké oceli
a svalům. Svedeš víc, než králové,
když odzbrojíš velkého Hektora.

HELENA Bude mi ctí mu posloužit, můj milý.
Posloužím sobě, když posloužím jemu –
jen mi to přidá na kráse. Krásou se
rozzářím jako nikdy.

PARIS Nade všechno tě miluji, má lásko.

Odejdou.

III. 2. *Vystoupí Pandarus a Troilův Sluha.*

PANDARUS Kdepak máš pána, řekni? U Kressidy?
SLUHA Čeká, až ho k ní dovedete, pane.

Vystoupí Troilus.

PANDARUS Tady ho máme! Tak co? Jakpak je?
TROILUS *(Sluhovi)* Můžeš jít.

(Odejde Sluha)

PANDARUS Byl jste u Kressidy?
TROILUS Ne, Pandare. Obcházím její dveře
jak duch na břehu řeky zapomnění,
co čeká na převoz. Budeš můj Cháron,
Pandare? Převezeš mě do těch polí,
kde ulehnu v záhonech lilíí
jak jeden z vyvolených? Vyškubni
Kupidovi ta jeho pestrá křídla
a poleť se mnou na nich ke Kressidě!

PANDARUS Procházejte se tady. Přivedu vám ji.

Odejde.

TROILUS Točí se se mnou celý svět – tak moc
se těším. Už jen představa té slasti
je sladká tak, že mámí všechny smysly!
A jaké to bude, až ochutnám
ten třikrát překapaný nektar lásky?
Umřu z té slasti? Omdlím? Poznám rozkoš
tak vytříbenou a tak ostře sladkou,
že ji mé smysly vůbec nepojmou?
Jímá mě z toho děs. Mám strach, že všechny
rozkoše mi pak splynou v jednu změť,
jako když v útoku před sebou ženem
zmatené houfy nepřátel.

Vystoupí Pandarus.

PANDARUS Už se chystá. Bude tu co by dup. Vemte
rozum do hrsti! Celá se červená a sotva
dechu popadá, jako by se bála nějakého
ducha! Jdu pro ni, pro potvršku jednu
malou. Lapá po dechu jak polapený
vrabčák.

Odejde.

TROILUS Podobný zmatek mi teď hárá v hrudi.
Srdce mi tluče jako splašené
a všechny smysly mě teď opouštějí.
Jsem jako poddaný, jenž nečekaně
pohlédl do očí majestátu.

*Vystoupí Pandarus a Kressida
(zahalená závojem).*

PANDARUS Tak pojd' už, pojd'. A přestaň se stydět!
 Nejsi přece děcko. (*Troilovi*) Tady ji máte.
 Řekněte jí, co jste říkal mně. – (*Kressidě*)
 Co, už se zase plašíš? – Zkrotíme si tě jako
 sokola, jinak to nepůjde. Tak pojd'!
 Přestaň se vzpouzet, nebo tě rovnou
 navlíknu do chomoutu. (*Troilovi*) Řekněte
 jí taky něco. (*Kressidě*) Rozhrň tu záclonu.
 Ukaž nám obrázek. (*Zvedne jí závoj*) Jen
 žádné strachy, denní světlo ti neublíží.
 Potmě to půjde snáz, vid'? (*Troilovi*) No
 tak, no tak! Ona tě neukousne. Jeden
 polibek. (*Troilus ji plaše políbí*) To jste teda
 odbyl. Pořádně! Žádněj spěch! Výdrž to
 chce. Srdce do toho oba dejte, ať můžu jít.
 Těžko říct, kdo to chce více – zda sokol,
 nebo sokolice. Krk na to dám, že oba
 stejně. Tak do toho!

TROILUS Vzala jste mi všechna slova z úst, slečno.
 PANDARUS Slovy ji nepřesvědčíte, činy to chce,
 přesvědčivé činy! Nesmíte ji nechat na
 pochybách! – Zase zobáčky k sobě? Tomu
 říkám pečeť „Na důkaz čehož se obě
 strany spojily a zpečetily –“
 Jděte dovnitř. Rozdělám oheň.

(*Odejde Pandarus*)

KRESSIDA Půjdete dovnitř, pane?
 TROILUS Konečně s vámi, Kressido. Jak často jsem
 si přál!
 KRESSIDA Přál, můj pane? Kež bozi dají – Promiňte,
 pane –
 TROILUS Co mají bozi dát? Proč jste se tak
 roztomile odmlčela? Jaký kal zahlédla má
 milá ve studánce naší lásky?

KRESSIDA Víc kalu než vody, jestli můj strach vidí
 dobře.
 TROILUS Strach má velké oči. I z anděla udělá
 hned dábla.
 KRESSIDA Slepý strach, vedený prozíravým
 rozumem, je bezpečnější než zaslepený
 rozum, který zakopne, protože nemá
 strach. Obávat se nejhoršího může
 odvrátit to nejhorší.
 TROILUS Má láska se nemá čeho bát. V Kupidově
 průvodu nejsou žádné obludy.
 KRESSIDA Ani nic obludného?
 TROILUS Jen naše sliby, když přísaháme, že
 vypláceme moře slz, budem žít v ohni,
 jíst kameny, krotit tygry. Myslíme si, že
 pro nás žádný úkol není tak těžký,
 abychom ho nemohli splnit. Obludnost
 lásky spočívá jen v tom, že naše přání
 nemají hranic, ale naše schopnosti je
 mají. Naše touha je neomezená, naše
 skutky nepřekročí jistou mez.
 KRESSIDA Milenci prý vždycky přísahají víc, než
 mají, a potom udělají míň, než mohou.
 Slibují desetkrát víc, ale udělají desetkrát
 míň. Jejich slova jsou lvi, jejich činy
 zajíci. Není to obludné?
 TROILUS Možná jsou taková, ale mě se to netýká.
 Když mě někdo chválí, musím si to
 nejdřív zasloužit a každý si to může
 ověřit. Dokud si nevysloužím vavříny,
 budu chodit prostovlasý. Nepřijímám
 chválu na dluh, ale jen za to, co dokážu.
 Nebudu mluvit o svých zásluhách,
 dokud se nezrodí, a když se zrodí, dám
 jim skromné jméno. Radši míň slov, ale
 ať každé z nich je ryzí. Troilus bude ke

Kressidě takový, že jeho činy ihned zesměšní i ty nejhorší pomluvy. Nejpravdivější pravda nebude nikdy pravdivější než Troilus.

KRESSIDA Nepůjdete dovnitř, pane?

Vystoupí Pandarus.

PANDARUS Pořád se stydíte? Pořád nemáte dost řečí?

KRESSIDA Dobře, strýčku, ale když vyvedu nějakou poštilost, věnuju ji vám.

PANDARUS Pěkně děkuju. Když ti můj pán udělá kluka, můžeš mi ho dát. Drž se ho věrně, povídám. Kdyby tě zradil, vezmi si na paškál mě.

TROILUS Máte dvě záruky: slovo vašeho strýce a můj slib věrnosti.

PANDARUS Za ni se zaručím rád taky. V našem rodu si dívky při námluvách dávají na čas. Ale jak si je jednou namluvíte, jsou vám navždy věrné. Drží se vás jak klíšťata.

KRESSIDA Teď konečně mám odvahu to říct: miluju vás už mnoho měsíců, princi, a ve dne v noci na vás myslím.

TROILUS Proč bylo však tak obtížné vás získat?

KRESSIDA Zdánlivě obtížné. Já byla vaše na první pohled. – Promiňte mi, princi, už když to říkám, dávám se vám všanc. Miluju vás, však až do této chvíle jsem zvládala svůj cit. – Ne, to je lež! Mé city byly paličaté děti, jimž matka marně domlouvá. – Já hlupák! Co to tu plácám? Kdo nám bude věrný, když samy sebe takhle zrazujem? Nedala jsem vám najevo svou lásku

a přála jsem si, abych byla muž, anebo aby ženy měly právo promluvit první. Řekněte, ať mlčím, jinak vám řeknu něco, čeho budu litovat. Vaše mlčení, jak sám vidíte, ze mě vymámí i ty mé nejtajnější myšlenky.

TROILUS Já vás umlčím, i když vaše řeč je hudba.

(Líbá ji)

PANDARUS To už je lepší.

KRESSIDA Promiňte, pane, nechtěla jsem si říct o polibek, moc se za to stydím. Co to jen dělám, bozi, co to dělám? A teď se s vámi rozloučím, můj pane.

PANDARUS To klidně počká do zítřejšího rána.

KRESSIDA Prosím vás, princi.

TROILUS Vadí vám něco?

KRESSIDA Má vlastní společnost.

TROILUS Před sebou ale neutěčete.

KRESSIDA Aspoň se o to pokusím. Část mého já se usídlila ve vás – podivné já je to, když samo sebe zradí a dělá blázna jinému. Nevím, co mluvím. Kam jsem dala rozum?

TROILUS Kdo mluví takhle moudře, ví, co mluví.

KRESSIDA A co když ze mě mluví vychytralost, ne láska? Chci zjistit, jak smýšlíte. Vy jste moc chytrý, anebo mě moc nemilujete. Jenom bozi mohou být rozumní, a přitom milovat.

TROILUS Chci uvěřit, že žena dokáže –

KRESSIDA kdyby jen jediná, budete to vy – po celý život živit plamen lásky,

že její věrnost bude věčně mladá
navzdory času, jenž si jednou vezme
krásu i vášň pozemského těla.
Kdybych moh uvěřit, že moje věrnost
a stálost najdou u vás pochopení
v čisté a ryzí, dokonalé lásce,
byl bych jak v sedmém nebi! Neboť věřte,
že já jsem věrný jako věrnost sama
a upřímný a naivní jak děcko.
V tom mohu s vámi soutěžit.

KRESSIDA

TROILUS

Jak skvělé.

S věrností věrnost o věrnost se hádá!
Od této chvíle všichni milenci
přísahat věrnost budou na Troila.
Až jejich veršům, slibům věrnosti,
vyznáním lásky, vzletným příměrům
dojde dech, místo otřepaných frází –
například „stálý jak nejtvrďší ocel,
věrný jak slunce dni či měsíc noci,
jak hrdličky, jak země svému středu“ –
ať posvěť svou lásku nejvyšší
autoritou a jednoduše řeknou:
„věrný jak Troilus“.

KRESSIDA

Kéž byste byl prorok!

Když zradím, když jen o vlas sejdu
z pravé cesty –
až čas sám sebe časem zapomene,
po kapkách déšť až zničí hradby Troje,
až mocné státy rozpadnou se v prach
a zmizí beze stop – i tehdy ať
nevěra každá každé nevěrnice
mou zradu hned všem ženám připomene
jak věčný trest. Ať neříká se už
„zrádná jak vítr, jak voda, jak písek,
jak liška k jehňátku, k teleti vlk,
macecha k synovi či pardál k lani.“

Ať všichni řeknou výstižně a přesně:
„zrádná jak Kressida“.

PANDARUS

Hotovo! Platí! A teď to zpečetíme. Já
budu svědek! Podej mi ruku, Troile.
Ruku, Kressido! Že mi dalo práci dát vás
dohromady! Jestliže někdy jeden z vás
podvede toho druhého, ať všichni obětaví
pomocníci lásky až do skonání světa
nesou jméno po mně! Ať se jim říká
Pandarové! Všichni věrní muži od tedka
budou Troilové, nevěrné ženy Kressidy,
a všichni kuplíři Pandarové! Řekněte
„Amen“.

TROILUS

Amen.

KRESSIDA

Amen.

PANDARUS

Amen. A teď vás zavedu do pokojíčka
a v tom pokojíčku bude postýlka. A vy
koukejte tu postýlku samou láskou
umačkat k smrti, aby z ní už nikdo
nevymáčk, jak krásně jste se na ní
milovali. Odchod! (*Odejdou Troilus
a Kressida*) Amore, všem
stydlivým milencům přej Pandara,
co byt i postel rád jim obstará.

Odejde.

III. 3.

*Vystoupí Agamemnon, Odysseus,
Diomedes, Menelaus, Ajax a Kalchas.*

KALCHAS

Teď, knížata, je dobrá příležitost
odměnu žádat za mé věrné služby.
Račte mít na paměti, že má schopnost
předvídat budoucnost mne přiměla
opustit Troju. O všechno jsem přišel,
zrádcovské jméno jsem si vysloužil,

zřekl se pohodlí a dal se všanc
vrtkavé štěstěně, vzdal jsem se všeho,
co čas, zvyk, známosti a postavení
mi učinily příjemným a milým,
abych zde, v cizí zemi, bez přátel
začínal znovu a posloužil vám.
Žádám vás o malou zálohu vaší
budoucí přízně, kterou, mohu-li
uvěřit vašim četným příslibům,
mne hodláte už brzy zahrnout.
AGAMEMNON Řekni nám, co si přeješ, Trojane.
KALCHAS Včera jste zajali Trojana jménem
Antenor. V Troji si ho velmi cení.
Už dlouho chcete – vřelé díky za to –
výměnou získat mou Kressidu z Troje
a Troja však na to dodnes neslyší.
Antenor však je příliš velká ryba.
Bez něj se Troja jen tak neobejde
a ráda za něj dá i Priamova
syna. Když vrátíte jim Antenora,
oni nám za něj vydají mou dceru,
a všechna moje velká služba vám
tím bude splacena.
AGAMEMNON Ať jim ho ihned
Diomedes předá a přivede
Kressidu. Kalchas dostane, co žádá.
Připrav se na to, milý Diomede,
a dbej, ať všechno proběhne, jak má.
A zjisti též, zda Hektor dostojí
své výzvě. Řekni jim, že Ajax čeká.
DIOMEDES Provedu vše, jak náleží, můj pane.
Jsem hrdý na ten úkol.

*Odejdou (Diomedes a Kalchas).
Achilles a Patroklos vystoupí
ze stanu.*

ODYSSEUS Achilles stojí venku před svým stanem.
Rač přejít kolem, jako bys ho neznal,
generále. Vy, pánové, se tvařte
přezíravě. Já půjdu poslední
a vsadím se, že se zeptá, co má
znamenat ten váš chlad a lhostejnost.
V tu chvíli já mu naservíruju
léčivý výsměch přesně namíchaný
z vašeho chladu a té jeho pýchy.
Spolkne ho rád a snad to zabere.
Pýcha vždy pýchu spolehlivě hubí –
skromnost si na ní vyláme spíš zuby.
AGAMEMNON Provedem všechno přesně, jak jsi řekl.
Budem se tvářit, jako by byl vzduch.
Každý z nás ho buď nepozdraví vůbec,
nebo jen přezíravě, což ho zpraží
ještě víc. Půjdu první, pánové.
ACHILLES Cože, pan generál chce se mnou mluvit?
Řek jsem to jasně: nejdu bojovat.
AGAMEMNON Co říká Achilles? Chce po nás něco?
NESTOR Přál jste si něco, ptá se generál?
ACHILLES Ne.
NESTOR Prý nic.
AGAMEMNON Tím líp.

(Odejdou Agamemnon a Nestor)

ACHILLES Dobrý den.
MENELAUS Celý den.

(Odejde)

ACHILLES Cože? Ten paroháč si ze mě utahuje?
AJAX Jak se vede, Patrokle?
ACHILLES Dobré ráno, Ajaxi.
AJAX Co, prosím?

ACHILLES Dobré ráno přeju.
AJAX A já vám dobrou noc.

(Odejde)

ACHILLES Co se to děje? Nevědí, kdo jsem?
PATROKLUS Podivné je to. Dřív se před tebou
jen ukláněli, samý úsměv byli,
jak k oltáři se k tobě plazili.
ACHILLES Co se to děje? Proč jsem pro ně vzduch?
Když velkého muže opustí štěstí,
opustí ho i lidé. Každý si
svůj pád vždy přečte v očích jiných lidí.
Motýlí křídla zazáří jen v létě
a s lidmi je to stejné. Žádný člověk
nezíská čest a uznání jen za to,
co je a jaký je, ale spíš za to,
jaké má postavení, majetek
a s kým se zná, což jsou jen vnější věci,
k nimž přišel náhodou, ne po zásluze.
A když se zhroutlí tenhle vratký základ,
zhroutlí se přízeň, která na nich stála,
neboť je vratká taky – jedno kácí
to druhé a spolu hynou. To ale
není můj případ. Štěstěna mi přeje,
mám všechno, co jsem chtěl, jen tihle lidé
najednou na mě hledí s despektem
a křivě. Promluví si s Odysseem,
i když si právě něco čte. Neruším,
Odyssee?

ODYSSEUS Jak se máš, Achille?

ACHILLES Copak to čteš?

ODYSSEUS Ten podivín tu píše,
že jakkoli je člověk nadán duchem
i bohatstvím, nemá, co má, a vůbec
necítí, co to vlastně vlastní, dokud

jeho ctnost nezahřívá ostatní
svou září a dokud pak odrazem
ta jejich zář se nedonese zpátky
k němu.

ACHILLES A co je na tom divného,
Odyssee? Vždyť všichni vnímáme
krásu svých vlastních tváří jen a jen
očima druhých. Ani oko samo,
nejčistší ze všech smyslů, nemůže
vidět svou vlastní podobu. Jen když
se oko upře do jiného oka,
vidí se jako v zrcadle. Já na tom
nevidím vůbec nic divného.

ODYSSEUS S tím tvrzením já nemám žádnou potíž –
je to dost známá věc. Spíš zaráží mě,
jak autor rozvíjí tu myšlenku.
Výslovně píše tu, že žádný z nás
nic nevlastní, byť měl by sebevíc,
dokud se o své dary nepodělí
s jinými. Dokonce ani ty dary
prý nepozná, dokud je ti, jimž prospěl,
nepokřtí hlasitým uznáním. Chvála
je jako ozvěna, co násobí se
v klenbě či jako brána z ocele,
co slunce odráží a navrací
mu vzhled i zář. To mne tak zaujalo,
že vzpomněl jsem si ihned na Ajaxe.
Takový muž, a nikdo o něm neví!
Je jako kůň, co nezná vlastní cenu!
Co zdá se bezvýznamné, může mít
obrovskou hodnotu, a naopak:
za skvělou pověstí se může skrývat
ubohost. Uvidíme zítra. Ajax
má šanci stát se slavným!
Jedni se nadřou, jiným štěstí spadne
do klína. Někdo se tajně vtírá

do síně vrtkavé štěstěny, jiný
 zas vyvádí jak trapný šašek, aby
 si získal její pozornost. Někdo se
 rád chlubí cizím perím a jindy
 zas pýcha zajde na marnivost. Řečtí
 páni už gratulují Ajaxovi,
 jak by stál Hektorovi na prsou
 a Troja skučela vztekem.

ACHILLES Tomu rád věřím. Přešli kolem mě,
 jak byl bych žebrák. Nestál jsem jim ani
 za pohled. Zapomněli na mé činy?

ODYSSEUS Čas, pane, nosí mošnu na zádech.
 Pro stvůru nevědku a zapomnění
 ukládá do ní milodary. Zbytky
 všech dobrých skutků jsou to, které pozřem,
 sotva je uděláme, a pak hned
 zapomenem. Jen vytrvalost, pane,
 zachová ctnosti její jas. Co bylo
 kdysi, už vyšlo z módy. Rezavé
 brnění je to, které je všem pro smích.
 Pořád vpřed jděte. Čest chodívá úzkou
 soutěskou, kam se vejde jenom jeden.
 Pořád vpřed, neboť za vámi se derou
 tisíce dalších, jeden za druhým.
 Jak někoho pustíte, anebo
 sejdete z přímé cesty, převalí se
 přes vás a nechají vás vzadu.
 Nebo tam zůstanete ležet jako
 chrabrý kůň v první linii a lůza,
 co zve se zadní voj, vás ušlape.
 Budou mít nad vámi vrch, i když vašim
 minulým činům se ty jejich rovnat
 nemohou. Čas je jako hostinský:
 tomu, kdo odchází, by málem ruku
 nestisk, však toho, kdo přichází, běží
 uvítat s otevřenou náručí.

Vítáme s úsměvem a loučíme se
 s povzdechem. Bývalé ctnosti se vděku
 nedočkají. Vždyť krásu, dobrý rod,
 fyzickou zdatnost, rozum, věrné služby,
 přátelství, lásku k bližním ovládá
 pomlouvačný a závistivý čas.
 Jednu věc celý svět má společnou:
 halasně všichni chválí nové tretky,
 i když jsou slátané ze starých hadrů,
 a dají přednost zlacenému prachu
 před zlatem, na němž lpí prach minulosti.
 Dnešní den má rád jenom dnešní věci.
 Jaký div, velký, dokonalý muži,
 že Řekové zbožňují Ajaxe.
 Pořád je v akci, všem je na očích,
 zatímco ty ses stáhl do ústraní,
 zaživa pohřbil ses a zapouzdřil
 svou pověst tady ve stanu. Kvůli
 tvým skutkům kdysi svěřili se bozi,
 až velký Mars se musel do těch pŮtek
 vložit.

ACHILLES Mám velmi pádné důvody
 stát stranou těchto bojů.

ODYSSEUS Pádnější
 důvody ale svědčí proti tomu.
 Je známo, Achille, že miluješ
 jednu z dcer krále Priama.

ACHILLES Jak známo?

ODYSSEUS Je to tak podivné? Náš stát je bdělý,
 zná každé zrnko Plutonova zlata,
 vidí až na dno nezbádaných hlubin,
 o všem je zpraven jako samo nebe
 a každou myšlenku zná ještě dřív,
 než ji kdo vyřkne. Stát má svoje vnitro,
 v němž vládne nepoznaná, tajná služba.
 Má božskou moc a její účinnost

řeč ani pero nikdy nevyjádří.
 My známe všechny vaše styky s Trojou –
 a stejně dobře jako vy, můj pane.
 Pro Achilla by mělo větší cenu
 povalit Hektora, ne Polyxenu.
 Váš syn, váš Pyrrhus nebude rád slyšet,
 až Řeckem půjde jedna velká fáma
 a holky v Řecku budou vyzpěvovat:
 „Hektora Ajax v poli slavně složil,
 Achilles radši válčil s dámou v loži.“
 Buďte zdrav, pane. Člověk nerad vidí,
 že hlupák za vás všechnu slávu sklídí.

Odejde.

PATROKLUS Já ti to vždycky říkal, Achille.
 Zženštilý muž je v čase války horší
 než nestydatá mužatka. Tvá hanba
 padá i na mě. Do války se moc
 nehrnu. Budou říkat, že tvá láska
 ke mně tě drží doma. Vzmuž se, chlapče,
 a zbav se milostného objetí
 slabocha Amora. Buď jako lev,
 co z hřívý setřásá pár kapek rosy.
 ACHILLES S Hektorem se má tedy utkat Ajax?
 PATROKLUS A možná si tím získá čest a slávu.
 ACHILLES Vidím, že v sázce je má reputace.
 Má pověst utřžila ránu.
 PATROKLUS Rány,
 co způsobíš si sám, se špatně hojí.
 Když neuděláš, co je třeba, dáváš
 se všanc všem rizikům. A riziko,
 jak zimnice, zákeřně působí,
 i když se vyhříváme na sluníčku.
 ACHILLES Zavolej Thersita, běž, Patrokle.
 Chci poslat toho blázna za Ajaxem

s žádostí, aby po souboji pozval
 neozbrojené trojské panstvo k nám.
 Mám zvláštní choutky jak těhotná žena.
 Chci spatřit Hektora v mírovém rouše,
 promluvit s ním, v klidu a zblízka zkoumat
 jeho tvář.

Vystoupí Thersites.

Vida, ušetřil mi práci.

THERSITES To je snad zázrak!
 ACHILLES A co jako?
 THERSITES Viděl jsem Ajaxe, jak se producíruje na
 poli a jak se snaží najít sám sebe.
 ACHILLES Řekl „Ajaxe“, nebo „a jak se“?
 THERSITES Zítra se utká v souboji s Hektorem.
 V duchu už vidí ten velkolepý výprask
 a tak se přitom dme pýchou, že ztratil
 řeč a blouzní mlčky.
 ACHILLES A to jde?
 THERSITES Nosí se jak páv, krok sem, krok tam, pak
 zůstane stát, úporně se soustředí jako
 hospodská, co nemá počítadlo a z hlavy
 musí sečíst celou útratu, pak skousne ret,
 hlubokomyslně se zatváří, jako by chtěl
 říct: „V téhle hlavě to jiskří myšlenkami,
 jenom je dostat ven,“ což je pravda jenom
 potud, že má hlavu tvrdší nežli křemen,
 který sám nezajiskří, dokud se do něj
 řádně nekrísne. Ten chlap to má
 spočítané na každý pád: buď mu Hektor
 v souboji přerazí vaz, anebo pukne
 samolibou pýchou. On už mě ani
 nepoznává. „Dobrýtro, Ajaxi,“ povídám,
 a on na to: „Díky, Agamemnone.“ Má
 mě za generála, chápete to? Ajax je

ACHILLES suchozemská ryba, nafoukaná obluda bez řeči. Veřejné mínění je na draka! Dá se obrátit naruby jako kožená kazajka. Vyšlu tě za ním s jistým vzkazem, Thersite.

THERSITES Mě? On nikomu zásadně neodpovídá. Je to jeho politika. Ústy mluví jen žebráci, za něj mluví meč. Zahraju vám ho. chcete? Ať se mě Patroklos na něco zeptá. Ukážu vám představení s názvem Ajax.

ACHILLES Do toho, Patrokle. Řekni mu, že poníženě prosím velechrabrého Ajaxe, aby pozval veleudatného Hektora, aby přišel neozbrojen ke mně do stanu. Záruku bezpečnosti pro Hektora ať získá od velikomyslného, nadmíru vznešeného, mnohochtěného vrchního velitele řecké armády generála Agamemnona, a tak dále. Tak dělej!

PATROKLUS Zeus žehnej velikému Ajaxovi!

THERSITES Jo.

PATROKLUS Posílá mě ctihodný Achilles –

THERSITES Jo?

PATROKLUS Poníženě žádá, abys pozval Hektora k němu do stanu –

THERSITES Jo?

PATROKLUS A získal pro něho záruku bezpečnosti od Agamemnona.

THERSITES Jo?

PATROKLUS Ano, můj pane.

THERSITES Agamemnona?

PATROKLUS Takže vaše odpověď, pane?

THERSITES Bůh s tebou. Proč ne?

PATROKLUS Co vy na to?

THERSITES Když zítra bude pěkně, do jedenácti bude

PATROKLUS po všem. Padni komu padni. Ale dostane to ode mě, než mě dostane.

THERSITES Takže vaše odpověď, pane?

ACHILLES Sbohem. Proč ne?

THERSITES Asi není správně naladěm, že?

THERSITES Není. Ale za to je správně rozladěn. Nevím, na jakou strunu bude hrát, až mu Hektor vyrazí mozek z hlavy. Asi na žádnou. Leda že by si z jeho šlach nadělál struny sám Apollón, ten šumař.

ACHILLES Dones mu dopis, běž.

THERSITES Pošlete dopis jeho koňovi, ten má víc rozumu.

ACHILLES Zkalená studánka je moje duše. Na její dno já sám už nedohlédnu.

Odejdou Achilles a Patroklos.

THERSITES Kéž by studánka tvé duše byla opět čirá. Oslově by aspoň měli z čeho pít. Radši budu klíště na ovci než jeden udatný pitomec.

IV. 1.

*Z jedné strany vystoupí Aeneas
(a Sluha) s loučí, z druhé Paris,
Deifobus, Antenor, Diomedes (a další)
s loučemi.*

PARIS Hej, kdo tam?
DEIFOBUS Aeneas je to.
AENEAS To jste vy, princi?
Kdybych já měl tak krásný důvod zůstat
v posteli jako vy, můj pane, dostal
by mě z ní jenom příkaz nebe.
DIOMEDES Moje řeč. Dobré ráno, Aenee.
PARIS Podej mu ruku, Aenee. Je to
chrabří Řek. Sám jsi řek, že celý týden
tě honil po poli.
AENEAS Buďte zdrav, pane.
V příměří s vámi budu vlídně jednat,
až vás však potkám v poli, budu se
s vámi bít znovu – na život a na smrt.
DIOMEDES Obojí vítám. Teď jedněme v klidu
a po tu dobu přeju pevné zdraví.
Až přijde čas a potkáme se v bitvě,
budu vám usilovat o život
ze všech sil, přísahám. Třeba i lstí.
AENEAS Budu vám čelit tváří v tvář jak lev.
Vítejte v Troji! Při Venuši vám
tu přísahám, že nikdo nevítal
vlídněji, upřímněji, radostněji
a s větší láskou toho, koho hodlá
hned při první příležitosti zabít.
DIOMEDES To je mi sympatické. Dejte, ať
Aeneas žije dalších tisíc let,
kdybych ho slavně nezabil, ó, bozi!
Radši mi ale dopřejte tu čest
zítra ho jaksepatří prošpikovat!
AENEAS My dva si dobře rozumíme.

DIOMEDES Přeji vám ze srdce to nejhorší.
PARIS Tak zlomyslně přívětivý pozdrav,
tak láskyplnou nenávist jsem ještě
nepoznal. Kam tak časně?
AENEAS Mám prý jít ke králi. Však proč, to nevím.
PARIS Já vám to řeknu. S tímhle Řekem máte
jít za Kalchasem, abyste mu vydal
Kressidu – výměnou za Antenora.
Půjdu tam s vámi, nebo běžte napřed,
chcete-li. *(Stranou)* Mám dost silný
dojem, vlastně
je to spíš jistota, že Troilus tam
dnes přespál. Probudte ho, řekněte mu,
že ho jdem navštívit, a prozradte
mu také důvod. Nebude moc nadšen,
obávám se.
AENEAS *(Stranou)* Já vám jen řeknu tohle:
Troilus by do Řecku spíš poslal Troju
než z Troje Kressidu.
PARIS *(Stranou)* Co se dá dělat?
Krutý čas války nezná slitování.
(Nahlas)
Pojďte už, pane. Doprovodíme vás.
AENEAS Dobrý den vespolek.

Odejde Aeneas (a Sluha).

PARIS Řekni mi, Diomede, popravdě,
prosím, jak přítel příteli, kdo z nás
má větší nárok na Helenu – já,
anebo Menelaus?
DIOMEDES Oba stejně.
On proto, že se pořád o ni bere
a nevádí mu, že je pošpiněná,
statečně snáší útrapy a bolest.
Vy proto, že ji bráníte vzdor tomu,

že přišla o pověst a že vás stojí
pořád víc peněz, majetku a lidí.
On, jako ukňouraný paroháč,
pije kal ze dna načatého sudu,
vy, chlípny smilník, z beder kurvičky
budete plodit svoje potomky.
Jste na tom nastejno – jak dobře víte,
za lehkou ženskou těžce zaplatíte.
PARIS Jste příliš krutý na svou krajanku.
DIOMEDES Ona je příliš krutá na svou vlast.
Za každou kapku její chlípné krve
zaplatil životem jeden Řek. Každý
gram jejího tak zkaženého těla
stál život jednoho Trojana. Víc
Trojanů kvůli ní je pod zemí,
než ona vyřkla kdy slov – věřte mi.
PARIS Mluvíte jako hokynář, můj pane –
haníte to, co přejete si koupit.
My v mlčení svou důstojnost spíš máme –
proč chválit to, co prodat nehodláme?
Tudy prosím.

Odejdou.

IV. 2. *Vystoupí Troilus a Kressida.*

TROILUS Neobtěžuj se, miláčku, je zima.
KRESSIDA Zavolám strýčka, ty můj nejdražší.
Pustí tě ven.
TROILUS Ne, proč ho burcovat?
Jdi spát! Ať spánek zkonejší tvé oči
a dá tvým smyslům hebké spočinutí.
Spi nevinně jak dítě.
KRESSIDA Sbohem, drahý.
TROILUS Jdi spát, jdi spát!
KRESSIDA Už jsem tě omrzela?

TROILUS To rušný den mne žene od tebe.
Skřivan ho probudil a krákoravé
vrány už roztrhaly noční sen,
v němž choulila se naše krátká rozkoš.
KRESSIDA Jak skoupá noc!
TROILUS Ta čarodějnice!
Zlé sny nám protahuje, doteky
lásky však zahání na křídlech rychlých
jak myšlenka. Ještě se nasydneš.
KRESSIDA Ne, počkej, prosím. Kam tak spěcháš? Měla
jsem si tě držet od těla, já hloupá.
Čekal bys ještě rád. – Pst! Někdo jde.
PANDARUS *(Za scénou)*
Proč jsou tu pořád otevřené dveře?
TROILUS Tvůj strýček!

Vystoupí Pandarus.

KRESSIDA Aby ho čert vzal! Jde se posmívat.
Mám já to život!
PANDARUS Hej, slečno! Nevíte, kdepak je panna
Kressida? Nikde ji tu nevidím.
KRESSIDA Neotravujte, strýčku. Jízlivost vám jde.
Měl jste mě k tomu – teď se posmíváte!
PANDARUS A k čemu jsem tě měl? No, řekni. K čemu?
Aby ses k tomu měla?
KRESSIDA Ty dvojsmysly si nechte, buďte tak
hodný, ano?
PANDARUS Tak co náš kašpárek, chudinka malej,
upracovanej? Moc toho dneska nenaspal,
řekl bych. A kdopak že ho to dneska
nenechal spinkat, co? Bubáka na něj
pošlem, ano, bubáka!
KRESSIDA Už dost! Nebo vás klepnu po hlavě.

Klepání na dveře.

Kdo to je? Jděte se podívat, strýčku.
Ty zalez zpátky ke mě do komůrky!
A nesměj se mi, já to myslím dobře.

TROILUS Cha, cha.
KRESSIDA Ne, vážně. Já jsem to tak nemyslela.
Já nechci, aby tě tu někdo viděl.

Odejdou Troilus a Kressida.

PANDARUS Kdo je tam? Co se děje? Chcete nám
vyvrátit dveře? Tak co je?

Vystoupí Aeneas.

AENEAS Dobrý den, pane, přeju dobrý den.
PANDARUS To jsou k nám hosti! Aeneas! Věřte mi,
já vás nepoznal, pane. Co nesete tak
brzo po ránu?
AENEAS Princ Troilus tu je?
PANDARUS Tady? Co by tu dělal?
AENEAS Určitě tu je. Nezapírejte ho. Musím
s ním mluvit. Je to důležité.
PANDARUS Říkáte, že je tady? O tom já nic nevím,
na mou duši. Vrátil jsem se domů pozdě,
víte? A co by tu jako měl dělat, prosím
vás?
AENEAS Už toho nechte, prosím vás, nebo mu
ještě ublížíte, ani nevíte jak. Zrazujete ho
svou oddaností. Dobře, nevíte o něm, ale
koukejte ho ihned zavolat!

Vystoupí Troilus.

TROILUS Co se děje?
AENEAS Mám sotva čas vás pozdravit, můj pane,
Tak spěchá moje zpráva. Jde sem Paris,
váš bratr s Deifilem, Řek Diomedes

a Antenor, jehož nám Trojané
už vydali. Než vzplane první oběť,
to jest už za hodinu, musíme
my za něj vydat Řekům naši slečnu
Kressidu.

TROILUS A kdo o tom rozhodl?
AENEAS Král Priamus a státní rada Troje.
A hodlají to ihned uskutečnit.
TROILUS Mé štěstí se mi jenom vysmívá!
Půjdu jim naproti. – Neviděl jste mě
tady, můj pane, ale někde jinde.
AENEAS Rozumím. Spolehněte se, můj vzácný
princi. Já umím mlčet jako hrob

Odejdou.

PANDARUS Je tohle možné? Sotva ji dostal, hned ji
zas ztratil! Čert nám byl dlužen toho
Antenora! Princ Troilus se z toho
pomátne na rozumu. K čertu
s Antenorem! Věčná škoda, že mu
nezakroutili krkem!

Vystoupí Kressida.

KRESSIDA Co se to děje? Kdo to byl?
PANDARUS Aj, aj, aj!
KRESSIDA Proč ty vzdechy, strýčku? Kde je můj
pán? Odešel? Řekněte, strýčku, co se
stalo, co?
PANDARUS Že já už nejsem dávno pod zemí! Co tu
pohledávám?
KRESSIDA Tak co se stalo? Ven s tím, prosím vás!
PANDARUS Jdi dovnitř, prosím tě, jdi dovnitř! Že ses
vůbec narodila! Já věděl, že budeš jeho
zkáza! Chudák princ! Čert vzal Antenora!

KRESSIDA Na kolenou vás prosím, strýčku, co se stalo?

PANDARUS Musíš nás opustit. Vyměnili tě za Antenora, děvenko, musíš nás opustit. Musíš teď za tatínkem a Troila nechat tady. Ten z toho bude mít smrt, chudinka. Zajde na to, uvidíš. Tohle neunese.

KRESSIDA Nikam nepůjdu, přísahám při nebi.

PANDARUS Musíš.

KRESSIDA Nepůjdu. Na otce jsem zapomněla. Pokrevní pouta mi nic neříkají. Žádný můj příbuzný mi není drahý jako můj Troilus! Boží na nebesích, ať jméno Kressida znamená faleš, opustím-li kdy Troila! Čas a smrt, nejhorší nátlak neotřese nikdy mou láskou k Troilovi. Základy má až v samém středu země, všechno k sobě přitahuje. – Teď se jdu vyplakat –

PANDARUS Jen jdi, jen jdi.

KRESSIDA – tváře si rozškrábat, vytrhat vlasy, vzlyky si strhat hlas a volat Troila, až mi to zlomí srdce. Nikam nejdu!

Odejdou.

IV. 3. *Vystoupí Paris, Troilus, Aeneas, Deifobus, Antenor a Diomedes.*

PARIS Je krásné ráno a blíží se chvíle, kdy bude třeba předat Kressidu tomuto statečnému Řekovi. Řekni své slečně, Troile, co má dělat a popožen ji trochu.

TROILUS Jděte dovnitř.

Já ji hned přivedu a předám ji do rukou Řeka jako na oltář. Tvůj bratr Troilus bude jako kněz, co obětuje svoje vlastní srdce.

PARIS Já vím, co je to láska. Rád bych ti pomohl, kdybych jen mohl. Je mi tě líto. – Pojďme dovnitř, páni.

Odejdou.

IV. 4. *Vystoupí Pandarus a Kressida.*

PANDARUS Buď rozumná, buď rozumná!

KRESSIDA Rozumná? Já? Tak to mi neříkejte. Já cítím ryzí, nekonečnou bolest, která je prudká jako moje láska, a mám být rozumná? Kdybych jen mohla rozumem ztlumit, zředit, zchladit lásku, asi bych našla lék i pro svůj žal. Má láska ale nezná kompromisy, ani můj žal, když láskou ztrácím smysly.

Vystoupí Troilus.

PANDARUS A už je tady! Ach, hrdličky moje!

KRESSIDA Troile můj, Troile!

(Obejme ho)

PANDARUS Ach, jaký jste to smutný pár! Já vás snad taky obejmu, dovolíte? „Ó, srdce,“ jak to stojí v té rýmovačce:

Ó, srdce bolí,
žalem ve mně puká

A on jí odpoví:

Netrap se tolik,
proč působíš si muka?

Hluboká pravda. Lepší rýmováčku
neznám. Nikdy nic nevyhazujme. Může
se to hodit, jak vidno. Netrapte se tolik,
hrdličky moje.

TROILUS Tak moc tě zbožňuju, má Kressido,
tak horce plane má láska, že bozi,
uctívání jen vlačně, začali
žárlit na ten žár. Proto mi tě vzali.

KRESSIDA Bohové můžou žárlit?

PANDARUS Ajajaj, vždyť to přímo bije do očí!

KRESSIDA Je pravda, že musím opustit Troju?

TROILUS Ohavná pravda!

KRESSIDA Cože, Troila taky?

TROILUS Troila i Troju.

KRESSIDA Je to vůbec možné?

TROILUS A navíc ihned. Nesmíme se ani
rozloučit, surově nám berou čas,
rozdělit chtějí navždy naše rty,
roztrhnout silou naše objetí,
zaškrtnout sliby lásky, než je vyřknem.
Tisíce vzdechy koupili jsme lásku,
a teď ji máme prodat v brutálním
a krátkém čase? Krutý Čas jak zloděj,
který má naspěch, shrábne vzácnou kořist.
Těch našich sbohem bylo jako hvězd,
každé z nich neslo pečeť našich rtů,
a čas je všechny zmuchlá do jedné
až nemorálně odbyté a krátké
chvilky, a sotva povolí nám jeden
studený, spěšný, slaný, našimi
slzami rozmáčený polibek.

AENEAS (Za scénou)
Je slečna už připravena, můj pane?

TROILUS Slyšíš, je po tobě shánka. Náš strážný
duch nás prý někdy volá před smrtí.

PANDARUS Jenom ať počkají, hned budem u nich!
Kde jste, mé slzy? Tečte v přívalech,
ať vzdechy nevyrvou mi srdce z těla!

KRESSIDA Opravdu musím k Řekům?

TROILUS Není zbylí.

KRESSIDA Co se mnou bude v prostopášném Řecku?
Kdy tě zas uvidím?

TROILUS Poslyš, má lásko, jenom mi buď věrná.

KRESSIDA Věrná? Proč mi to říkáš? Zač mě máš?

TROILUS Pročpak ta výčitka? Proč se chceš hádat?
Na to už není čas.

KRESSIDA Když říkám „buď mi věrná,“ nemyslím
to zle. I smrt bych vyzval na souboj,
jen abych dokázal, že neznáš faleš.
Ber to jak prosbu: buď mi věrná, prosím.
Já za tebou přijdu.

KRESSIDA Tím by ses vydal mnoha nebezpečím,
můj pane. Já ti budu věrná, věř mi.

TROILUS Budu si dávat pozor. Nos můj rukáv.

KRESSIDA A ty mou rukavici. Kdy tě spatřím?

TROILUS Podplatím řecké strážce. Každou noc
tě budu navštěvovat. Jenom mi
buď věrná.

KRESSIDA Věrná, věrná, zase věrná!

TROILUS Řeknu ti, proč to říkám, lásko.
Ti řečtí mladíci se mají k světu.
Umějí milovat, dar od přírody
je to. Jsou šikovní a mají praxi,
talent i kouzlo. Změna přitahuje –
já prostě žárlím. Božská žárlivost,
říkejme tomu, ano, ctnostný hřích.
Mám o tebe strach.

KRESSIDA Ty mě nemiluješ!

TROILUS Ať bídne zemřu, jestli ne!

Nepochybuj o tvé věrnosti,
spíš nevěřím sám sobě. Neumím
tancovat, zpívat, ani krásně mluvit,
v nejrůznějších hrách se moc nevyznám.
Řekové tohle ovládají skvěle.
V těch půvabech se ale může skrývat
tajná řeč dáblského pokušení.
Dávej si pozor! Nepodlehni mu!

KRESSIDA Myslíš, že se dám svést?

TROILUS Ne, nemyslím.
Občas však uděláme to, co nechcem.
Poslechnem dábla ve svém vlastním těle,
když pokoušíme svoje chabé síly
a důvěřivě na ně spoléháme.

AENEAS *(Za scénou)*
Hej, princí?

TROILUS Polib mne na rozloučenou.

PARIS *(Za scénou)*
Tak pojď už, bratře!

TROILUS Ty pojď za mnou, bratře,
a Aenea i Řeky vezmi s sebou.

KRESSIDA Budeš mi věrný, můj pane?

TROILUS Já tobě? Věrnost je můj hřích, jak víš.
Jiní si pověst získávají lhaním,
já za poctivost sklízím pověst mouly.
Měděné mince ať si zlatí jiní,
já poctivě je nosím tak, jak jsou.
Mou věrností si můžeš býti jistá –
má duše je vždy poctivá a čistá.

*Vystoupí Aeneas, Paris,
Antenor, Deifobus a Diomedes.*

Buď vítán, Diomede, tuhle dámu
dostaneš výměnou za Antenora.
V přístavu ti ji předám osobně,

cestou ti o ní řeknu trochu víc.
Starej se o ni dobře. Kdyby snad
měl tě vzít někdy na milost můj meč,
stačí, když špitneš jméno „Kressida“,
a budeš v bezpečí jak Priam v Troji.

DIOMEDES Nemáte důvod, krásná Kressido,
být vděčná princovi, jak princ by chtěl.
Zář vašich očí a nebeská tvář
si samy řeknou o péči a přízeň.
Jsem, vzácná slečno, zcela k vašim službám.

TROILUS To není od tebe moc zdvořilé,
Řeku, že chválou její krásy chceš
zostudit mne. Věz, řecký pane, že
ona ční vysoko nad tvou chválou
a ty nejsi hoden být jejím sluhou.
Starej se o ni dobře, to je rozkaz.
Když ne, já životem ti ručím za to,
že tě podríznu, i kdyby tě chránil
hromotluk Achilles.

DIOMEDES To chce klid, princí.
Já mohu mluvit svobodně. Mám k tomu
plnou moc. Hned jak budu odsud, budu
si dělat, co budu chtít. Vězte, princí,
vašimi příkazy se řídit nechci.
Budu ji cenit tak, jak zaslouží
si sama. Na vaše: „Musí to být,“
já na mou čest zas řeknu: „To chce klid!“

TROILUS Pojďme už všichni k bráně. Za drzost,
Diomede, mi zaplatíš – a dost!
Kressido milá, za ruku mě vem,
cestou tam spolu všechno proberem.

*Odejdou Troilus, Kressida
a Diomedes. Ozve se trubka.*

PARIS Slyšíte? Hektor!

AENEAS Jak nám ten čas letí!
 Hektor si pomyslí, že lenošíme.
 Měli jsme na poli být dřív než on.
 PARIS Troilus nás zdržel. Honem za Hektorem.
 DEIFOBUS Můžeme ihned vyrazit.
 AENEAS Rychle, jak ženich chvátá za nevěstou,
 poběžme za ním. Vždyť náš Hektor sám
 v rytířském souboji dnešního dne
 o cti a slávě Troje rozhodne.

Odejdou.

IV. 5. *Vystoupí Ajax ve zbroji, Agamemnon,
 Achilles, Patroklos, Menelaus,
 Odysseus, Nestor a další.*

AGAMEMNON Ve zbroji stojíš, svěží, dokonalý,
 nezkrtnou odvahou předbíháš čas.
 Dej břesknou trubkou Troji znamení,
 strašlivý Ajaxi, a ostrým zvukem
 protni sluch svého statečného soka
 a přilákej ho sem.

AJAX Trubači, zaduj –
 tady máš měsíc – a ztrhej si plíce,
 mosaznou trubku roztrhni, duj, chlape,
 ať víc než vichru nadmou se ti tváře,
 pukne ti hrud a z očí stříkne krev!
 Vždyť troubíš pro Hektora.

(Trubka)

ODYSSEUS Odpověď žádná.
 ACHILLES Asi je moc brzo.
 AGAMEMNON Diomedes jde! S dcerou Kalchase!
 ODYSSEUS Zním jeho chůzi, ano, to je on.
 Skoro se vznáší. Chodí po špičkách.
 To jeho duch ho touhou nadnáší.

Vystoupí Diomedes a Kressida.

AGAMEMNON Tohle je Kressida?
 DIOMEDES Kressida, pane.
 AGAMEMNON Vítejte v Řecku, vzácná, milá slečno.

(Políbí ji)

NESTOR náš velitel vás vítá polibkem.
 ODYSSEUS náš velitel nám tímto vydal povel,
 aby ji políbilo celé mužstvo.
 NESTOR Toť rada hodná kavalíra: takhle
 vás vítá Nestor.

(Políbí ji)

ACHILLES Tu zimu stárí vám rád slíbám ze rtů.

(Políbí ji)

 Vítá vás Achilles.
 MENELAUS Taky jsem míval důvod líbat dámu.
 PATROKLUS *(Odstrčí ho)*
 Což není důvod líbat dámu teď.
 Paris vám důvod vzal, v tom je ten háček,
 když udělal z vás, pane, paroháče.

(Políbí ji)

ODYSSEUS *(Stranou)*
 Jak tahle potupa nás všechny drtí –
 parohy máme pozlatit svou smrtí.
 PATROKLUS Menelaus už vyšel ze cviku.
 Vzal jsem to za vás.

(Políbí ji znovu)

MENELAUS Čert vás všechny vem!
 PATROKLUS Paris a já vám vždycky pomůžem.
 MENELAUS Chci polibek a byl bych, slečno, rád –
 KRESSIDA Dostanu jeden, nebo ho mám dát?
 MENELAUS Berte i dejte ho.
 KRESSIDA Jak případné!
 Brát, pane, umíte, však dávat ne.
 Polibek nebude.
 MENELAUS Za jeden váš dám tři – dost slušná cena.
 KRESSIDA Vy smlouváte? Cítím se podceňna.
 MENELAUS Každý muž smlouvá, když chce získat ženu.
 KRESSIDA Paris však ne. Ten vždycky zná svou cenu.
 Tu vaši též. Vzpomeňte na Helenu.
 MENELAUS To byla rána pod pás.
 KRESSIDA Ode mne?
 ODYSSEUS Na rohy pozor! Ať vás nebudne!
 A mně jeden polibek slečna dá?
 KRESSIDA Tak prostě.
 ODYSSEUS Toužím po něm.
 KRESSIDA Chcete dva?
 ODYSSEUS Z Heleny má být brzo panna, víte?
 Potom mě, slečno, dvakrát políbíte.
 KRESSIDA Kdypak to bude? Zítra, nebo jindy?
 ODYSSEUS Ještě dřív, slečno. Na svatýho Dyndy.
 DIOMEDES Pojdte už, slečno. Odvedu vás k otci.

Odejdou Diomedes a Kressida.

NESTOR Ta se má k světu.
 ODYSSEUS Kdyby jenom k světu!
 Ty vyzývavé oči, rty a tvář!
 I její noha mluví! Svádí i
 malíčkem, zkrátka každým hnutím těla!
 Štráchy s tím nedělá! Přístupná je
 až příliš! Jen zavrtí jazýčkem,
 a už v ní čtete jako v prostopásné

knize! Však známe je, ty kočičky,
 mrouskaj se s každým na potkání. Trojské
 děvky jsou to!

Trubky.

VŠICHNI A tohle trojské trubky!
 AGAMEMNON Pánové, tomu říkám delegace!

*Vystoupí Hektor ve zbroji, Aeneas,
 Troilus, Paris, Deifobus a družina.*

AENEAS Zdravím vás, řeční pánové! Co bude
 s tím, kdo dnes vyhraje? Jak vlastně chcete
 vyhlásit vítěze? Přejete si,
 aby se páni bili na doraz,
 to znamená na život a na smrt,
 nebo je sudí odtrhne? Ptám se
 za Hektora.

AGAMEMNON A jak to vidí Hektor?
 AENEAS Je mu to jedno. Podřídí se vám.
 AGAMEMNON To je celý on.

ACHILLES Přezíravý, pyšný,
 udělá všechno, aby ponížil
 soupeře.

AENEAS Musíte být Achilles,
 nebo se mýlím?

ACHILLES Nemýlíte se.

AENEAS Takže jste Achilles. Tak jako tak,
 vězte, že Hektorova statečnost
 je nedozírná, neboť je tak velká,
 a jeho pýcha je též nedozírná,
 protože je tak malá. Co se u něj
 jeví jak pýcha, je spíš jeho dvornost.
 Ajax je napůl z Hektorovy krve –
 a Hektor ho má aspoň napůl rád.

ACHILLES Půl srdce, ruky, půl našeho reka,
jde dneska bít půl Trojana, půl Řeka.
Takže se oba budou bít jen napůl.

Vystoupí Diomedes.

AGAMEMNON Pojdte sem, vzácný Diomede. Buďte
sekundant Ajaxe a s Aeneem
si domluvte pravidla souboje:
buď na život a na smrt, nebo jen
tak cvičně. Nebýt těch pokrevních pout,
bylo by snazší zápas rozhodnout.

(Ajax s Hektorem vstoupí na kolbiště)

ODYSSEUS Už stojí tváří v tvář.
AGAMEMNON Kdo je ten smutný Trojan, prosím vás?
ODYSSEUS Nejmladší Priamův syn. Skvělý rytíř.
Ač ještě mladík, slovo držet umí,
co slovo, to čin, žádné není navíc.
Nerozzlobí se snadno, když však ano,
vydrží mu to dlouho. Srdce má
štědré a ruku těž, co má, to dá,
a říká, co si myslí; lehkovážný
však není, ani rozhazovačný.
Statečný je jak Hektor, ale tvrdší.
Hektor vždy vzplane, pak se obměkčí,
on ale v boji nezná slitování.
Troilus se jmenuje a Trojané
do něho vkládají naděje stejně
velké jak do Hektora. Takhle o něm
hovoří Aeneas, a ten mu vidí
až do duše. V důvěrném hovoru
mi v Troji Troila takhle vylíčil.

Polnice. Hektor a Ajax bojují.

AGAMEMNON A už jsou v sobě.
NESTOR Do toho, Ajaxi!
TROILUS Probuď se, Hektore. Nespi!
AGAMEMNON Jde mu to od ruky! Ajaxi, skvělé!

Polnice zmlknou.

DIOMEDES Skončete boj!
AENEAS Dost, pánové, už dost!
AJAX Ale proč? Já se ještě nerozehrál.
DIOMEDES Co říká Hektor?
HEKTOR Dost. Já říkám dost.
Jsi, Ajaxi, syn sestry mého otce,
můj bratranec. A z Priamovy strany!
Pokrevní pouto přece zakazuje
prolévat spřízněnou krev. Nechme toho.
Jsi napůl Trojan, napůl Řek, můj pane.
Kdybys moh říct: „Je řecká tahle ruka,
a tahle trojská. Svaly v téhle noze
jsou řecké, v téhle trojské, v pravé tváři
mám matčinu krev, v levé otcovu,
přisahám při bozích, že každý tvůj
řecký úd bych rád podepsal svým
mečem
a vepsal do něho krvavý vzkaz
našeho sváru. Spravedliví bozi
mi ale zakazují, abych prolil
jedinou kapku krve, kterou jsi
podědil po mé svaté tetě! Teď mě
obejmi, Ajaxi. Paže máš silné,
čím víc mě sevřeš, tím víc budu rád!
Vzdávám ti čest!

AJAX Díky, Hektore.
Jsi šlechetný a velkorysý muž.
Já přišel jsem tě zabít, bratranče,
a získat si tvou smrtí čest a slávu.

HEKTOR Ani sám legendární Achilles, kterému Fama křičí z chocholu zářivé přilby „To je on!“, si netrouf získat svou slávu na Hektorovi.

AENEAS Na obou stranách se teď všichni ptají, co bude dál?

HEKTOR A já vám odpovím: obejmeme se. – Sbohem, Ajaxi.

AJAX Kdyby má žádost mohla dojít sluchu – a já, jak víte, často nežádám – pozval bych Hektora do řeckých stanů.

DIOMEDES Agamemnon i velký Achilles Hektora vítají jak svého hosta.

HEKTOR Aenee, přiveď Troila, mého bratra, a trojským nedočkavcům vyříd zprávu o tomto šťastném setkání. Ať jdou všichni zas domů. Ruku, bratranče. Rád budu hodovat s řeckými pány.

*Agamemnon a řeční páni
vystoupí do popředí.*

AJAX Sám Agamemnon nás jde uvítat.

HEKTOR Jen přední hrdiny mi představ jménem. Achilla poznám. Jeho mohutnou postavu jistě nelze přehlédnout.

AGAMEMNON Vznešený hrdino, vítám tě jako skvělého nepřítele, jehož bych radši měl za přítele. Řeknu to jasněji: budoucnost i minulost se vytrácí v prázdných slupkách času. V přítomnou chvíli však tě vítám, velký Hektore, z upřímného, ryzího, čistého srdce, oproštěného od nenávisti a zaujatosti.

HEKTOR Dík, majestátní Agamemnone.

AGAMEMNON (Troilovi) Vás vítám také, slavný Trojaně.

MENELAUS Přijměte pozdrav také ode mě. Vítám vás oba, bratři ve zbrani.

HEKTOR S kým mám tu čest?

AENEAS To je sám Menelaus.

HEKTOR Dík, při Martově rukavici, dík! Ne, nesmějte se. Vaše bývalá manželka přísahá při rukavici Venuše. Pozdravovat vás prý nemám.

MENELAUS Opusťme toto velmi trapné téma.

HEKTOR Promiňte, pane. Nechtěl jsem.

NESTOR Viděl jsem často, vzácný trojský pane, jak do řeckých řad padají tvé kruté, ba přímo osudové rány. Bil ses jak Perseus, pobízel svého oře, poražené a kořist přezíral, pokaždé dával milost těm, co klesli. „Ten mladík život rozdává jak bůh,“ říkal jsem často všem spřízněným duším. Také jsem viděl, jak v sevření Řeků ses nadechl a nabral nových sil jak zápasník při olympijských hrách. Hlavu jsi měl však vždycky pod přilbou, takže až teď tě vidím pořádně. Často jsem také bojoval s tvým dědou, výborný voják byl, náš velitel, ty jsi však lepší, což bůh války Mars hned dosvědčí a rád. Dovolíš starci, aby tě objal? Vítej, chlapče, u nás!

AENEAS To je náš starý Nestor.

HEKTOR Rád obejmu tě, živá kroniko! Jak dlouho, pane, přátelíš se s časem! Ctihodný kmete, obejmu tě rád!

NESTOR Kéž bych tě uměl pevně sevřít v boji, jak pevně objímám tě v přátelství!

HEKTOR I mně by bylo ctí.

NESTOR Beru tě za slovo. Při bílém vousu
přísahám: zítra si to rozdáme!
Buď vítán. – Straším tu už nějak dlouho.

ODYSSEUS Oč opírá se Troja teď, když její
pilíř a hlavní opora je u nás?

HEKTOR Moc rád vás znovu vidím, Odyssee.
Hromada mrtvých spočítat se nedá,
od doby, kdy jsem viděl Diomeda
a vás, jak jednáte s trojskými pány.

ODYSSEUS Já vám to tehdy všechno předpověděl.
Mé proroctví se splnilo jen napůl.
Hradby, co drze chrání vaše město,
věže, co necudně líbají nebe
políbí zem.

HEKTOR Ten názor nesdílím.
Skromně se domnívám, že Troja stojí
a každý její kámen opláchne
řecká krev. Konec korunuje dílo
a věčný Čas, ten neúprosný sudí,
vyřkne svůj ortel.

ODYSSEUS Ponechme to Času.
Statečný, milý Hektore, buď vítán.
Od generála přijďte rovnou ke mně
do stanu. Zvu vás na hostinu, pane.

ACHILLES Nejdřív já, Odyssee, nejdřív já!
Obzírám tvoje tělo, Hektore,
a čtu si v něm jak v otevřené knize,
kloub po kloubu.

HEKTOR Ty budeš Achilles.

ACHILLES Achilles jméno mé.

HEKTOR Tak ukaž se mi. A stůj klidně, prosím.

ACHILLES Jenom si posluž.

HEKTOR Stačí. To mi stačí.

ACHILLES Vzals to moc zkrátka. Prohlídnu si tě
znova jak kupec. Kousek po kousku.

HEKTOR Můžeš si ve mně číst jak v příručce,

ACHILLES stejně mě nikdy zcela nepochopíš.
Proč mě tak probodáváš očima?
Přemýšlím, kam tě bodnu – semhle, semhle,
nebo sem? Chci tu ránu umístit
přesně a pojmenovat otvor, kterým
vyletí Hektorova velká duše.

HEKTOR Buďte mi radou, bozi na nebesích!
Taková rada by nebe i bohy
zostudila. Jsi zpupný, Achille.
Stůj klidně! Myslíš, že zabít mě bude
hračka? Chceš předem přesně určit ránu,
kterou mě zabiješ?

ACHILLES To víš, že chci.

HEKTOR I kdybys byl jak samo orákulum,
nevěřil bych ti. Měj se na pozoru!
Já nebodnu tě semhle nebo sem!
Při kovárně, v níž Mars si skoval přilbu,
přísahám, že tě probodám skrz naskrz!
Promiňte, Řekové, že se tak chvástám.
To jeho drzost mě tak rozčílila.
Svá slova ale stvrdím rázným činem,
nebo ať –

AJAX Jenom klid, bratranče, klid.
A ty mu vyhrožuj, Achille, až
mu v poli staneš tváří v tvář. Však si
Hektora užiješ, když budeš mít
dost odvahy. Já mám však strach, že
k tomu
tě nepřiměje ani celé Řecko.

HEKTOR Rád bych se s tebou utkal na bojišti.
Nestojí za nic tahle válka, když v ní
nebojuješ ty.

ACHILLES Tohle má být výzva?
Zítra se střetnem na život a na smrt.
Dneska jsme přátelé.

HEKTOR Tvá ruka na to.

AGAMEMNON Půjdeme nejdřív ke mně do stanu
a společně tam budem hodovat.
Pak každý zvlášť ho k sobě pozvěte,
jak jemu čas, vám štědrost dovolí.
Ať bijí bubny, trubky hlaholí
na počest Hektora!

*(Trubky a bubny). Odejdou
(všichni kromě Troila a Odyssea).*

TROILUS Prosím vás, pane,
kde najdu Kalchase, řekněte mi?
ODYSSEUS Ve stanu u Menelaa, můj princí.
Večeří tam s ním dneska Diomedes,
pro něhož přestal existovat svět,
protože oči má jen pro krásnou
Kressidu.
TROILUS Byl bych vám, pane, velmi zavázán,
kdybyste mě tam doprovodil, až
odejdem od krále.
ODYSSEUS Rád, princí, rád.
Jakou má Kressida tam u vás pověst,
prosím vás? Neměla milého, který
ji oplakává?
TROILUS Ti, kdo se chlubí jizvami, jsou k smíchu.
Půjdeme? Milovala, miluje,
a její milý pořád se k ní hlásí,
ač osud s láskou krutě zahrává si.

Odejdou.

ACHILLES Dnes řeckým vínem rozpálím mu krev
a zítra mu ji řeckým mečem zchladím.
Ať jí a pije, co jen hrdlo ráčí.

Vystoupí Thersites.

PATROKLUS Thersites je tu.
ACHILLES A tváří se jako
podebraný vřed! – Co je nového?
THERSITES A ty se tváříš jako svoje vlastní socha, ty
ideální idole všech idiotů. Nesu ti dopis.
ACHILLES Odkud, ty zmetku?
THERSITES Z Troje, ty nakynutej blbe, z Troje!
PATROKLUS Jak tě dostanu do stanu, dostaneš.
THERSITES Jen to zkus, Patroklos.
PATROKLUS Nech si ty zvrhlé kecy. K čemu jsou?
THERSITES Buď zticha, udělaš líp, úchyle!
PATROKLUS Achille, on mi říká „úchyle“! Co to je?
THERSITES Nedělej, že nevíš, ty prostitute! Ty
nejhorší choroby ti přeju: koliku, kýlu,
katary, ledvinovejch kamenů hromady,
mrtvici, ochrnutí, oční zákal, žloutenku,
astma, akutní zánět močového měchýře,
hexenšus, lupénku, neléčitelnou syfilidu,
puchejře, svrab, kostižer a podobný
fajnovosti.
PATROKLUS Ty vztekloune prašivej, ty bečko plná
nenávisti, proč mi nadáváš?
THERSITES Tak já ti nadávám? Já!
PATROKLUS Vůbec ne, ty prasklej sude, ty
podvratáku jeden hnusnej, odpornej!
THERSITES Když ne, tak proč tak běsníš, ty
pavučino z prošoupaného hedvábí, ty
zelená pásko na zarudlém oku, ty

PATROKLUS
THERSITES
ACHILLES

roztřepenej štrápci na měšci
marnotratníka! Zmiz, hmyze! Svět je
i bez tebe zamořenej ovádama!

Táhni, ty parazite!

Patroklos, ptačí trus!

Patrokle drahý, můj velký plán jít
nazítří do boje se právě zhroutil.

Královna Hekuba a její dcera,
má láska, mi vzkazují, že bych měl
dodržet přísahu. Dodržím ji!

Buď sbohem, cti a slávo, padni, Řecku,
dodržet tenhle slib je pro mně všecko.

Thersite, přichystej stan na hostinu,
noc věnujeme hýření a vínu.

Patrokle, jdem!

Odejde s Patroklem.

THERSITES

Ti dva můžou bláznit z přemíry vášně
a nedostatku rozumu. Kdyby to bylo
naopak, moh bych já, blázen, klidně léčit
blázný. Nebo si vemte třeba

Agamemnona: chlap jak má být, na
děvky si potrpí, to jo, ale špetku rozumu
v hlavě nemá. Nebo ta povedená, přímo
božská proměna jeho bratra Menelaa:
rohy má jak býk, typická socha
a pomník všech paroháčů je, příčinlivý
poskok, co se na krok nehne od bratra,
jak byl by podrážka na jeho botě.

Špatný žert je to, špikovaný
zlomyslností, nebo zlomyslnost
nadívaná špatným vtipem. Kam se na
něj hrabe osel, neboť Menelaus má oslí
uši i rohy! Kam se na něj hrabe vůl,
neboť Menelaus má rohy i oslí uši!

Kdybych byl pes, kočka, mezek, tchoř,
ropucha, ještěrka, sůva, jestřáb nebo
vykuchanej slaneček, snes bych to, proč
ne? Ale být Menelaus, vzbouřím se proti
osudu! Neptejte se mě, co bych byl,
kdybych nebyl Thersites. Budu třeba veš
na malomocném žebrákovi, ale
Menelaus, to ne! – Ale, ale, kdopak
copak? Duchové s pochodněmi?

*Vystoupí Hektor, Troilus, Ajax,
Agamemnon, Odysseus, Nestor,
Menelaus a Diomedes s loučemi.*

AGAMEMNON

Zabloudili jsme.

AJAX

Ne, ne, tamhle to je –
tam u těch světél.

HEKTOR

Obtěžuju vás.

AJAX

Vůbec ne.

Vystoupí Achilles.

ODYSSEUS

Už nám jde sám naproti.

ACHILLES

Vítejte, Hektore, vítejte všichni.

AGAMEMNON

Dobrou noc přeju, vznešený princí.
Ajax a stráž se o vás postarají.

HEKTOR

Dík, generále. Dobrou noc vám přeju.

MENELAUS

Dobrou noc.

HEKTOR

Díky, milý Menelae.

THERSITES

(*Stranou*) On říká „milý“! Milý hajzl je
to! Milá žumpa! Milý kanál!

ACHILLES

Dobrou noc přeju všem, kdo odcházejí.
Kdo zůstává, je vítán.

AGAMEMNON

Dobrou noc.

Odejdou Agamemnon a Menelaus.

ACHILLES Nestor tu zůstává. Vy, Diomede,
dělejte Hektorovi společnost.
DIOMEDES Nemohu, pane. Neodkladná věc
mě žene pryč. Dobrou noc, Hektore.
HEKTOR Zde je má ruka.
ODYSSEUS (*Stranou Troilovi*)
Jde za Kalchasem. Nespustte ho z očí.
Já půjdu s vámi.
TROILUS (*Stranou Odysseovi*)
Bude mi ctí, pane.
HEKTOR Dobrou noc.

*Odejde Diomedes sledován
Odysseem a Troilem.*

ACHILLES Pojdte ke mně do stanu.

Odejdou všichni kromě Thersita.

THERSITES Tenhle Diomedes je zákeřný a podlý
lump. Jeho úsměv mrazí jak syčení
zmije. Hubu má vždycky plnou slibů, ale
skutek utek. A když svůj slib náhodou
splní, astronomové v tom hned vidí
zlověstné znamení. Slunce si honem
začne půjčovat světlo od měsíce, když
Diomedes dodrží své slovo. Hektor mě
zas tak nezajímá, půjdu za Diomedem.
Vydržuje si prý nějakou trojskou děvku.
Užívá si s ní ve stanu toho zrádce
Kalchase. Tam za ním půjdu. Smilňsky
se to tu jen hemží. Všichni tu smilní
o sto šest!

Odejde.

DIOMEDES Hej, jste vzhůru?
KALCHAS (*Za scénou*) Kdo tam?
DIOMEDES Diomedes. Vy jste Kalchas, že jo? Kde
máte dceru?
KALCHAS (*Za scénou*) Hned bude u vás.

*Vystoupí Troilus a Odysseus
(za ním zdálky Thersites).*

ODYSSEUS Držme se ve tmě. Ať nás není vidět.

Vystoupí Kressida.

TROILUS Ona jde k němu.
DIOMEDES Drahá svěřenkyně!
KRESSIDA Můj milý ochránče! Něco ti řeknu.

(Šeptá mu)

TROILUS Jak se k němu má!
ODYSSEUS Každému chlapovi hned vstřícně hraje na
city.
THERSITES A všem ve stejném klíči. Stačí ho strčit
do zámku a hned je otevřená.
DIOMEDES Nezapomnělas?
KRESSIDA Nezapomněla.
DIOMEDES Tak na co čekáš? Učiň slovo skutkem!
TROILUS Jaký skutek myslíš?
ODYSSEUS Ticho!
KRESSIDA Ty mě snad svádíš. To se nedělá!
THERSITES To je mrcha!
DIOMEDES Takže?
KRESSIDA Něco ti povím.
DIOMEDES Není co. Už jsi přísahala. Takže?

KRESSIDA Vážně to nejde. A co vlastně chceš?
 THERSITES Zkus hádat, couro jedna upejpává.
 DIOMEDES Tys zapomněla na svou přísahu?
 KRESSIDA Nechtěj to po mně, prosím, prosím, prosím.
 Všechno, co mám, ti dám, jen tamto ne.
 DIOMEDES Dobrou noc.
 TROILUS Kdo to má vydržet!
 ODYSSEUS Proč trojčí trojský Troilus?
 KRESSIDA Diomedě, Diomedíčku!
 DIOMEDES Dobrou noc. Blázna ze mě nedělej.
 TROILUS Blázen je tady někdo jiný.
 KRESSIDA Něco ti pošeptám.
 TROILUS Já se snad doopravdy zblázním!
 ODYSSEUS Jste rozrušen, můj pane. Pojďme pryč,
 než se v tom podráždění dáte strhnout
 ke zlostným výpadům. Není tu vůbec
 bezpečno, může jít o život. Běžte!
 Vidíte to?
 TROILUS Můj pane, pojďme pryč!
 ODYSSEUS Příliš to na vás působí. Už pojďme!
 Zůstaňme, prosím.
 TROILUS Je to na vás moc.
 ODYSSEUS Chci zůstat, prosím. Ani nešpitnu,
 i kdybych trpěl jak pes.
 DIOMEDES Dobrou noc.
 KRESSIDA Ne, ty se zlobíš.
 TROILUS A tebe to mrzí,
 co? Škoda lásky!
 ODYSSEUS Ovládejte se!
 TROILUS Zvládnou to, přísahám.
 KRESSIDA Ne, počkej, Řeku!
 DIOMEDES Jenom se pořád vykrucuješ! Sbohem.
 KRESSIDA To není pravda, přísahám. Pojď ke mně!
 ODYSSEUS Celý se třesete, jen vybuchnout!
 Pojďme pryč!
 TROILUS Ona ho hladí!

ODYSSEUS Tak pojďte!
 TROILUS Ne, počkejte. Já ani neceknu!
 Mám pevnou vůli. Zvládnou to, i kdyby
 mě trhali na kusy. Ještě chvíli!
 THERSITES Jak s nimi cloumá ten prdelatý ďábel
 Chtíč a prstíčkem je šimrá! Škvař se,
 chlípnosti, škvař!
 DIOMEDES A pak si dáš říct?
 KRESSIDA To ti přísahám. Jinak mi už nevěř.
 DIOMEDES Chci zástavu. Abych měl jistotu.
 KRESSIDA Něco ti přinesu.

Odejde.

ODYSSEUS Slíbil jste klid.
 TROILUS Jen žádné strachy, pane,
 já nejsem já. Nic necítím, nic nevím,
 nic se mnou nehne, vůbec nic!

Vystoupí Kressida.

THERSITES Teď mu dej zástavu! Dej mu ji, dej!
 KRESSIDA Vem si ten rukáv, Diomedě.
 TROILUS Ta zrada! Ta zrádná krása!
 ODYSSEUS Můj pane!
 TROILUS Ne, já to zvládnou, já to zvládnou! Musím!
 KRESSIDA Už sis ho, doufám, dobře prohlédl.
 Miloval mě! – Já zrádná! – Vrať mi ho!

(Vezme mu rukáv)

DIOMEDES Komu patřil?
 KRESSIDA Co na tom záleží, když ho zas mám?
 Nebudu s tebou zítra v noci, ne, ne.
 Už za mnou nechoď, Diomedě, slyšíš!
 THERSITES Ta ví, jak nabrousit chtíč! Ta se vyzná!

DIOMEDES Nechám si ho.
 KRESSIDA Ten rukáv?
 DIOMEDES Jo, ten rukáv.
 KRESSIDA (*Mluví k zástavě*)
 Moc pěkný jsi, bohové, jak jsi pěkný!
 Tvůj pán teď leží na posteli, myslí
 na mě a vzdychá, líbá rukavici,
 mou rukavici, jak já líbám tebe.

 (*Diomedes jí vyškubne rukáv*)

 Co děláš, co to děláš? Vrať ten rukáv!
 Ten, kdo ho získal, má i moje srdce.
 DIOMEDES Tvé srdce jsem už dostal. Teď mám tohle!
 TROILUS Musím se ovládnout, musím.
 KRESSIDA Pro tebe není, Diomedede. Dám ti
 něco jiného.
 DIOMEDES Já si ho nechám. Čí byl?
 KRESSIDA To je jedno.
 DIOMEDES Nech už těch círáků! Čí byl?
 KRESSIDA Toho, kdo miloval mě víc než ty.
 Když sis ho vzal, tak si ho měj!
 DIOMEDES Čí byl?
 KRESSIDA Neřeknu. Při bohyni Dianě
 ti přísahám, že neřeknu, čím byl.
 DIOMEDES Zítra ho budu nosit na přilbě.
 Ať si ho zkusí vzít, ten zbabělec!
 TROILUS Kdybys byl ďábel sám a měl ten rukáv
 na rozích, já si ho vezmu!
 KRESSIDA Máme to za sebou! A přece ne! –
 Zruším své slovo!
 DIOMEDES Jak je libo. Sbohem!
 Nebudeš si už ze mě dělat blázny.
 KRESSIDA Ne, zůstaň! Stačí slovíčko, a ty
 hned běsníš.
 DIOMEDES Tenhle tyátr já nerad.

TROILUS Já taky ne. Ale mám rád, když ty
 máš něco nerad.
 DIOMEDES Můžu přijít? Kdy?
 KRESSIDA Přijď, ano, přijď. Děj se, co dít se má.
 DIOMEDES Dobrou noc.
 KRESSIDA Dobrou noc. A přijď!

Odejde Diomedes.

Buď sbohem,
 Troile! Já tebe v jednom oku mám,
 tím druhým jiného však objímám.
 Prokletí žen je to, že každé z nich
 ze svůdných očí na svět kouká hřích.
 Ty hříšné oči srdce k hříchu svedou –
 nic jiného než svádět nedovedou.

Odejde.

THERSITES Tos řekla krásně. Snad se dodat sluší,
 že ženské oči zkurví ženskou duši.
 ODYSSEUS Je konec, pane.
 TROILUS Je.
 ODYSSEUS Proč tedy nejdem?
 TROILUS Musím si navždy zapsat do duše
 každické slovo, co jsem tady slyšel.
 Až budu líčit jejich proradnost,
 nebude pravda o té falši lhát?
 Mé srdce věří, doufá umíněně,
 že to, co jsem tu slyšel, co jsem viděl,
 jsem nikdy neslyšel a neviděl –
 mámil mě jenom sluch a klamal zrak,
 spojenci v pomlouvání. Byla tady
 má Kressida?
 ODYSSEUS Na duchy nevěřím.
 TROILUS Ne, nebyla tu.

ODYSSEUS Určitě tu byla.
 TROILUS Já nejsem blázen, když to popírám.
 ODYSSEUS Já taky ne, když říkám, že tu byla.
 TROILUS Uvěřit tomu je urážka žen.
 Co naše matky? Nesmíme dát šanci
 cynikům, kteří bezdůvodně chtějí
 urážet celý ženský rod jen kvůli
 Kressidě. – Kressida tu nebyla!
 ODYSSEUS Čím vlastně urazila naše matky?
 TROILUS Ničím. Neboť tu nikdy nebyla.
 THERSITES Už ani vlastním očím nevěří!
 TROILUS Kressida není Kressida, když patří
 Diomedovi. Ne, není to ona.
 Když krása má duši, není to ona.
 Když svatý slib jde z duše, svatost
 bohům
 je drahá, což je nedělitelné,
 není to ona. Rozum zešlel,
 když mluví pro i proti! Dvojí moc
 mě láme: rozumem popírám rozum,
 protože jinak o něj přijdu. Je to –
 – i není – Kressida. Ten zvláštní svár
 mi trhá duši: co je ve mně spjato
 v jednotu, odděluje od sebe
 jak zem a nebe. Do té obrovské
 trhliny se však přesto nevejde
 ani ta nejjemnější pavučina,
 co kdysi tkala sama Arachné.
 Hle, důkaz pevný jako brány pekla:
 Kressidu ke mně vážou pouta nebe!
 Hle, důkaz pevný jako nebe samo:
 ta pouta praskla, byla zpřetrhána
 a nahrazena jiným pětiprstým
 poutem – to Diomed teď vylizuje
 z talíře lásky mastné, slizké zbytky
 už jednou přežvýkané věrnosti.

ODYSSEUS Což Troilus může myslet napůl vážně,
 co říká v prudkém rozrušení smyslů?
 TROILUS Naprosto vážně. Napíšu to písmem
 rudým jak Martovo srdce, když vzplálo
 pro Venuši. Já miloval ji celou
 duší. A navěky. Něco vám povím:
 Jak miloval jsem ji, tak nenávidím
 jejího Diomeda. Rukáv, který
 bude mít zítra na přilbě, je můj.
 I kdyby mu tu přilbu ukul Vulkán,
 můj meč se zítra do ní zahryzne.
 Ani ta strašná smršť, jíž námořníci
 říkají hurikán, spečená sluncem
 v jediný řvoucí sloup, se nevyrovná
 rachotu, s nímž můj rozzuřený meč
 dopadne na Diomeda.
 THERSITES Trochu ho pošimrá za jeho chťč!
 TROILUS Ta zrada, Kressido, ta strašná zrada!
 Největší faleš vedle tvého jména
 se rozzáří jak čistá pravda.
 ODYSSEUS Ticho,
 ovládejte se! Uslyší nás!

Vystoupí Aeneas.

AENEAS Už hodinu vás všude hledám, pane.
 Hektor se v Troji připravuje k boji.
 Ajax vás odvede. Už na vás čeká.
 TROILUS Jdu s vámi, princí. Sbohem, vzácný pane.
 Sbohem, ty krásná falešnice! Drž se,
 Diomede, a vem si pevnou přilbu!
 ODYSSEUS Vyprovodím vás.
 TROILUS Díky, pane. díky.

*Odejdou Troilus, Aeneas
 a Odysseus.*

THERSITES Kéž bych tak potkal toho lumpa Diomeda!
– Jak havran bych mu vykrákal, co ho
čeká a nemine. Patroklos mi dá všechno,
co má, když mu řeknu o té čubičce. Pro
jednu použitelnou děvku je schopen
všeho. Smilstvo, smilstvo, válka
a smilstvo! Tak už to chodí. Horoucí
peklo na ně!

Odejde.

V. 3. *Vystoupí Hektor a Andromaché.*

ANDROMACHÉ Byl někdy můj manžel tak nevlídný,
aby byl hluchý k mému varování?
Odlož zbroj, svlékni to a nikam nechod!
HEKTOR Chceš, abych byl hrubý? Jdi dovnitř, jdi!
Při bozích přísahám – jdu bojovat!
ANDROMACHÉ Zlé sny jsem měla. Přivodí ti zkázu!
HEKTOR Dost, povídám.

Vystoupí Cassandra.

KASSANDRA Kde je můj bratr Hektor?
ANDROMACHÉ Tady je ve zbrani a myslí na krev.
Přidej se ke mně, pros ho na kolenou!
Nesmí dnes ven! Měla jsem hrůzný sen –
přízraky mrtvých, povražděných těl
mě pronásledovaly celou noc.
KASSANDRA Je to tak!
HEKTOR K boji zatrubte! Já jdu!
KASSANDRA Proboha, bratře, netrub dneska k boji!
HEKTOR Jdi pryč! Pryč, říkám! Přísahal jsem bohům.
KASSANDRA Boží jsou hluší k unáhleným slibům.
Tvá umanutost uráží je víc
než nakažená játra na oltáři.

V. 3.

116

ANDROMACHÉ Tak dej si říct! Je zvrhlé ubližovat
nám proto, žeš přísahal. Je to stejné,
jak kdybys ve jménu dobročinnosti
chtěl okrádat a vraždit nevinné.
KASSANDRA Jen dobrá věc slib pravým slibem dělá.
Bez ní jsou sliby jenom prázdná slova.
Odlož zbroj, Hektore!
HEKTOR Už toho nechte.
Můj osud řídí jenom moje čest.
Život je vzácný všem, však čestný muž
si cení svoji čest nad vlastní život.

Vystoupí Troilus (ve zbroji).

ANDROMACHÉ Chystá se do boje náš mladý pán?
Zavolej otce, honem, Kassandro.

Odejde Cassandra.

HEKTOR Teď vážně, Troile, sundej si tu zbroj.
Dneska se mi chce dělat kavalíra.
Posiluj svaly, klouby procvičuj,
s válčením počkej, však ti neuteče.
Odlož zbroj, chlapče, pro dnešek nech bojů,
já bít se budu za Troila i Troju.
TROILUS Šlechtný hřích máš na svědomí, bratře,
co víc než mužům slušel by spíš lvům.
HEKTOR Jaký hřích je to? Nešetři mě, Troile.
TROILUS Kolikrát už jsi srazil na zem Řeka,
však místo abys dorazil ho mečem,
necháš ho vstát a jít.
HEKTOR To je snad čestné.
TROILUS Spíš hloupé, Hektore.
HEKTOR Jak to, jak to?
TROILUS Já při všech bozích na nebi ti říkám:
nech soucit světcům nebo našim matkám.
Když už si jednou připnem brnění,

V. 3.

117

ať naše meče vede jen pud pomsty
a nelítostně kašlou na lítost!

HEKTOR Taková krutost!

TROILUS To je přece válka!

HEKTOR Nechod' dnes válčit, Troile. Já to nechci.

TROILUS Kdo mi to zakáže? Můj vlastní osud?
Poslušnost? Ruka boha války Marta,
co třímá žezlo rozžhavené vztekem?
Hekuba, Priam, oba na kolenou,
s očima plnýma prosebných slzí?
Nebo snad ty, když chceš mě zadržet
taseným mečem? Nic mě nezastaví!
Jenom má vlastní smrt!

*Vystoupí Priamus a Cassandra.
(Hektor odchází).*

KASSANDRA Chop se ho, Priame a drž ho pevně!
Je to tvá opora, ty oporou
jsi Troje, když ho ztratíš, zhrouťíš se
a celá Troja s tebou.

PRIAMUS Hektore,
vrať se. Tvá žena měla sny, tvá matka
vidění, Cassandra to předpovídá,
a já jak prorok, který náhle prozřel,
říkám, že tenhle den je zlověstný.
Proto se vrať!

HEKTOR Aeneas už je v poli
a mnoha řekům na svou odvahu
jsem odpřisáhl, že mu dnes ráno budu
stát po boku.

PRIAMUS Ne, nikam nepůjdeš!

HEKTOR Otče, já nesmím porušit své slovo.
Víte, jak moc vás ctím, však nechte mě
jít cestou, kterou jsem si zvolil. Proším
vás o souhlas, můj otče a můj králi.

KASSANDRA Nedej se umluvit!

ANDROMACHÉ To nesmíš, otče!

HEKTOR Tohle ti neodpustím, Andromaché.
Už z lásky ke mně vrať se zpátky domů!

Odejde Andromaché.

TROILUS Ta hloupá, pověřivá holka věří
jen na zlé předtuchy a sny.

KASSANDRA Buď sbohem,
Hektore. Vidíš, jak umíráš? Oči
máš v sloup a z mnoha ran ti crčí krev.
Vykřikla Troja, křičí Hekuba,
Andromaché chce vykřičet svou bolest!
Všude jen zkáza, šílenství a krev,
v pitvorném tanci smrti všichni křičí:
„Hektor je mrtvý, mrtvý, mrtvý, mrtvý!
Táhni!

TROILUS Buď sbohem, Hektore. Já odcházím.

KASSANDRA Sebe i Troju zničíš – teď to vím!

Odejde.

HEKTOR Vzala vám, pane, dech tím proroctvím.
Jděte a povzbuzujte všechny v Troji.
Večer vám řeknem o mém slavném boji.

PRIAMUS Buď sbohem. Chraň tě nebe.

*(Odejdou Priamus a Hektor,
každý na jinou stranu)
Polnice.*

TROILUS Je to tady!

Můj meč tě, Diomedě, nemine:
spíš ztratím ruku, rukáv nikdy ne!

Vystoupí Pandarus.

PANDARUS Slyšíte, pane, slyšíte?
 TROILUS Co je?
 PANDARUS Mám dopis od té chudinky.
 TROILUS Dej mi ho.
 PANDARUS Ty průdušky, ty moje průdušky! Já sotva dejchám, pane. Ta chudinka k tomu! Jestli to takhle půjde dál, já umřu, já vám prostě zhebnu. V očích mám sliz, klouby mě bolejí, prokletí je to, prokletí. Co je v tom listě?
 TROILUS Slova, slova, samá slova. Ze srdce nic. Skutek utek. (*Roztrhá dopis*) Do větru mluví, jenom do větru! Mou lásku živí zradami a lží, tu jeho ale hýčká na loži.

Odejdou.

V. 4. *Polnice. Vřava.*
Vystoupí Thersites.

THERSITES Řežou do sebe radost pohledět. To si nenechám ujít. Ten pokrytec, ten hajzl Diomedes má na přilbě rukáv toho nechutného, přitroublého, navíc tokajícího Troila. Rád bych viděl, jak ten trojský trouba, co jenom vzdychá kvůli jedné kurvě, zřídí toho řeckého prevíta a kurevníka tak, že ho ta jeho chlípna flundra bez rukávu ani nepozná. Ovšem státnická moudrost těch našich prohnanych a úlisných darebáků – ať už je to ten plesnivý sýr Nestor, celý prožraný od myší, anebo lump a lišák Odysseus – nestojí taky za zlamanou grešli. Nepřišli na nic lepšího, chlapci,

než poštvat toho parchanta otlemenýho Ajaxe proti stejnému parchantovi Achillovi. A výsledek? Prašivej pes Ajax je ještě zpupnější než prašivej pes Achilles a neobtěžuje se ani oblíct zbroj! Pitomý vrtochy a nevědomost se ujaly vlády a politika je všem jenom pro smích!

Vystoupí Diomedes a Troilus.
Bojují spolu.

TROILUS Vida, pan Rukáv. A ten druhý taky! Stůj, stůj! I kdybys vstoupil do řeky zapomnění, já si tě najdu.
 DIOMEDES Co tě nemá, já neutíkám. Zaujímám jen lepší pozici, kde budu stranou. Braň se!
 THERSITES Bij se za svou křivku, Řeku. Ty taky, Trojane! Popadni rukáv!

(Odejdou Diomedes a Troilus)
Vystoupí Hektor.

HEKTOR Jsi hoden, Řeku, bít se s Hektorem? Jsi dostatečně urozený?
 THERSITES Vůbec ne, pane. Jsem jenom poctivej lump a darebák. Malej, ubohej, obyčejnej prevít.
 HEKTOR To máš štěstí: žij!

(Odejde Hektor)

THERSITES To se mi teda ulevilo! Z toho leknutí mě málem klepla pepka! – Co ti dva děvkaři?

Nejspíš se navzájem sežrali. Zázračnej výkon, dá se říct. Ovšem smilstvo svým způsobem požívá samo sebe. Podívám se po nich.

Odejde Thersites.

V. 5.

Vystoupí Diomedes a Sluha.

DIOMEDES

Troilova koně vem a daruj ho
mé urozené paní Kressidě.
Nabídní jí mé služby, no tak běž!
Řekni, že toho Trojana jsem ztrestal
a že jsem její rytíř.

SLUHA

Ano, pane.

Odejde Sluha.

Vystoupí Agamemnon.

AGAMEMNON

Zpět do boje, do boje! Polydamas
porazil Menona a Margarelon,
ten bastard, nám zas zajal Dorea,
jak kolos stojí na tělech dvou králů,
Epistrofa a Cedia, a mává
oštěpem. Polixena zabili,
Amfimaka a Thoa odrovnali,
Patrokla zabili či zajali
a Palamed je zraněn. Hrozný kentaur
nám vraždí lidi. Diomede, pospěš
pro posily, sic všichni zahynem!

Vystoupí Nestor

NESTOR

Patrokla odnesete Achillovi.
Ajax ať konečně jde bojovat!
Hektor se v poli bije za tisíc –

V. 5.

122

hned na koni vyráží k útoku,
náhle však nemá, do čeho by pích,
seskočí z koně, všichni zase prchnou
jak před velrybou hejna drobných ryb,
hned kosí Řeky jako zralé žito,
na poli nechává úhledné řádky
posekaných těl, teď je zde, hned tam,
pak tamhle, zkrátka všude, zabíjí
ve velkém, zlehka, šikovně a s gusem –
nemožné vždycky skutkem učiní.

Vystoupí Odysseus.

ODYSSEUS

Odvalu, páni, Achilles se chystá,
obléká zbroj a nadává a kleje,
přisáhá pomstít Patroklovu smrt,
a jeho zmrzačení Myrmidoni,
bez nosů, bez rukou hrnou se k němu
a soptí na Hektora. Ajax ztratil
přítele, u úst má pěnu, meč v ruce
a volá Troila, který rozsévá
dneska smrt přímo nepřítelům, hlava
nehlava hlavy sráží, jako by
chtěl překonat sám sebe. Pohrdá
opatrností, přesto však, či právě
proto mu všechno vyjde.

Vystoupí Ajax.

AJAX

Troile! Ty zbabělče!

Odejde.

DIOMEDES

Tamhle je, tamhle!

Odejde.

V. 5.

123

NESTOR Konečně Řekové zas drží spolu!

Vystoupí Achilles.

ACHILLES Hektore, vraždíš chlapce! Ukaž se mi
a poznej, co je to Achillův hněv!
Dejte mi Hektora! Chci Hektora!

Odejdu.

V. 6. *Vystoupí Ajax.*

AJAX Troile! Ty zbabělče! Ukaž se, ukaž!

Vystoupí Diomedes.

DIOMEDES Ukaž se, Troile, kde jsi?
AJAX Co mu chceš?
DIOMEDES Ztrestat ho chci!
AJAX Být generálem, radši bych ti předal
vojsko než Troila. Kde jsi, Troile? Troile!

Vystoupí Troilus.

TROILUS Diomede, ty zrádce! Ukaž svou
falešnou tvář! Ukrads mi koně, teď to
zaplatíš životem!
DIOMEDES Tady tě máme!
AJAX Budu se s ním bít sám, stůj, Diomede!
DIOMEDES Je můj, je můj! To se mám jenom dívat?
TROILUS Jen pojdte oba, řečtí podrazníci!

*Odejde Troilus
(Ajax a Diomedes s ním).
Vystoupí Hektor.*

HEKTOR Dobře si vedeš, bratře! Jen tak dál!

V. 6.

124

Vystoupí Achilles.

ACHILLES Už tě mám, Hektore, už tě mám! –
Braň se!

Bojují spolu.

HEKTOR Můžeš si odpočinout, jestli chceš.
ACHILLES Já kašlu na tvou dvornost, Trojane.
Buď rád, že jsem už vyšel ze cviku:
má lenost je teď voda na tvůj mlýn.
Ještě jsme spolu ale neskončili.
Zatím buď sbohem.

Odejde.

HEKTOR Těšilo mě, pane.
Vědět, že tě tu najdu, dal bych si
víc záležet.

Vystoupí Troilus.

Co je nového, bratře?
TROILUS Ajax nám zajal Aenea! To přece
nestrpíme, já přísahám, že ne!
Osvobodím ho, nebo ať mě zajmou.
Říkám to jasně, slyšíš, osude:
ani má smrt mně mrzet nebude!

Vystoupí Řek v nádherném brnění.

HEKTOR Zastav se, Řeku, na tobě si zgustnu!
Ty nechceš? Já však chci tvé brnění.
Rozklepu ti je, nýty vymlátím.

(Řek se otočí a má se k odchodu).

V. 6.

125

Odcházíš? Dobře. Pěkně si to užij:
za živa z tebe brzo stáhnou kůži.

Odejde Řek.

V. 7.

Vystoupí Achilles s Myrmidony.

ACHILLES Pojdte sem ke mně, drazí Myrmidoni
Držte se pořád u mě. Žádné rány,
šetřte si dech. Až najdu krvavého
Hektora, obkliďte ho ze všech stran
a bez milosti ho hned zmasakrujte.
Za mnou – a nespouštějte ze mě oči,
Hektorův život dneska bídne skončí!

Odejdou.

V. 8.

*Vystoupí Menelaus a Paris
(a bojují spolu), za nimi Thersites.*

THERSITES Paroháč bije toho, kdo mu je nasadil. Do
toho, bejčku rohatej, do toho. Skoč na
něj jak chrt, Paride! Dvojrohej bejček
jasně vítězí. Pozor na parohy, Paride!

*Odejdou Paris a Menelaus.
Vystoupí Margarelon.*

MARGARELON Otoč se, lumpe, a bij se!
THERSITES Kdo jsi?
MARGARELON Priamův bastard.
THERSITES Já jsem taky bastard, těší mě. Bastardy
já přímo zbožňuju! Jsem bastard rodem,
bastard vychováním, bastard
z přesvědčení: myslím jak bastard,
statečnej jsem jak bastard, bastard jsem

až do morku kostí! Bastard má vraždit
bastarda? Co je v tom za logiku? Mějme
se oba na pozoru, kamaráde! Když syn
děvky válčí pro děvku, zatraceně si
koleduje o zatracení. Opatruj se, bastarde!

Odejde.

MARGARELON Aby tě ďas vzal, ty sketo!

Odejde.

V. 9.

Vystoupí Hektor.

HEKTOR Navrh huj, vevnitř fuj! Tobě to padne.
Tvá krásná zbroj tě stála život, chlapče.
A já mám padla. Vydechnout teď zkusím.
Krví a smrtí už se málem dusím.

(Odloží zbroj).

Vystoupí Achilles a Myrmidoni.

ACHILLES Hle, slunce už zapadá, Hektore,
šeredná noc mu dýchá na záda.
Tak jako v soumraku se zatáh den,
Hektorův život bude ukončen.
HEKTOR Nemám zbraň, Řeku. Tohle není fér.
ACHILLES Bodejte, chlapci, přímo do žeber!

(Myrmidoni smrtelně zraní Hektora)

Padneš s ním, slavná Trojo – budeš muset:
tvé srdce, svaly, kosti zhroutily se.
Z plných plic křičte, drazí Myrmidoni:
„Před Achillem se Hektor musel sklonit!“

Polnice troubí k ústupu.

Polnice Řeků, slyšeli jste, páni?

MYRMIDONI Od řeckých trojské nejsou k rozeznání
ACHILLES Černá noc křídly o zem udeřila
a jako sudí vojska oddělila.
Můj meč by sice pil i jedl rád,
však tenhle kousek stačí – půjde spát.
Po zemi vláčet Hektora je čas –
přivažte mi ho koni za ocas.

Odejdou. Polnice troubí k ústupu.

V. 10. *Vystoupí Agamemnon, Ajax,
Menelaus, Nestor, Diomedes a další
v pochodovém šiku. Křik za scénou.*

AGAMEMNON Co je to za křik?
NESTOR Ztište ty bubny!
VOJÁCI *(Za scénou)*
Sláva Achillovi! Hektor je mrtev!
DIOMEDES Achilles zabil Hektora – no ne!
AJAX Hektora ctít dál bychom ale měli –
jak muž i voják býval stejně skvělý.
AGAMEMNON Pochodujme dál. Vzkazte Achillovi,
že ve svém stanu sám nám všechno
poví.
Jestli ta smrt snad není bohům k zlosti,
Troja je naše, válka minulostí.

Odejdou.

V. 11. *Vystoupí Aeneas, Paris,
Antenor a Deifobus.*

AENEAS Všichni stát! Pole teď patří nám. Domů
nepůjdem. Překážme noční chlad tady.

Vystoupí Troilus.

TROILUS Hektor je mrtev!
VŠICHNI Hektor? Nebe chraň!
TROILUS Je zabit a přivázán za koňský
ocas a potupně vláčen svým vrahem
po zemi. Srazte nás ve vzteku, bozi!
Sedte si na trůně a smějte se nám!
Skoncujte s námi ranou z milosti,
jen neprotahujte už naše muka!
AENEAS Děsíte, princí, celé naše vojsko.
TROILUS Vy jste mě, zdá se, nepochopili.
Nemám strach ze smrti a nechci utéct.
Nástrahám bohů i lidí vždy čelím
tváří v tvář. Jenomže Hektor je mrtev!
Kdo odváží se říct to Priamovi?
Kdo Hekubě? Kdo bude zlověstný
sýček, co půjde do Troje a řekne:
„Hektor je mrtev!“? Priam zkamení,
ženy a dívky budou plakat jako
Niobé, mládež se promění v chladné
sochy a celá Troja ztuhne v kámen.
Hektor je mrtev. S námi je už amen.
Vy ohavné, vy hnusné řecké stany,
jak pyšně stojíte na fryžských pláních!
Hned jak se slunce odváží dnes vyjít,
všechny vás rozmetám. A pokud jde
o tebe, Achille, ty tlustá sketo,
nic nikdy neusmíří naši zášť.
Trápit tě chci jak špatné svědomí,
co v mysli stvoří hrůzné obludy!
Teď rázně k Troji pochodujme dál:
naděje na mstu vyléčí náš žal.

*Odejdou všichni kromě Troila.
Vystoupí Pandarus.*

PANDARUS Hej, pane, na slovíčko!

TROILUS

Táhni, ty slouho! Kéž s kuplířstvím jenom
je navždy spjato tvé hanebné jméno!

Odejde.

PANDARUS

To jsem se dočkal věci na stará kolena!
Tak už to chodí na tom našem světě! Do
pochtivýho kuplíře každě jenom kopne!
Kuplířství je náročná a odpovědná dřina,
a co za to? Nejdřív vás každě potřebuje
a nakonec vás kopne. Pár kuplířskejch
kupletů na uklidnění by to chtělo.
Co třeba tohle?

Dokud má čmelák žihadlo a med,
zvesela oblažuje každý květ.
Když mu však dojde žihadlo i štáva,
hned klesne na duchu, to už se stává.

Vážení obchodníci s láskou: tohle si dejte
všichni za rámeček:

Spřízněné duše z kuplířského cechu,
pár slz mi dejte, přidejte pár vzdechů.
Pandarus pad, když teď mu poctu vzdáte,
svá vlastní bebíčka tím pofoukáte.
Bratři a sestry od řemesla, snad
směl bych vám pozděj něco odkázat.
Vy chcete dneska? No to jste tomu dali –
vždyť děvky by mě za to vyštípaly.
Nejdřív se potit dobré bylo by:
pak odkážu vám svoje choroby.

Odejde.

„Když potlačíme řád, nastane chaos“

SHAKESPEAROVA ČERNÁ KOMEDIE O VÁLCE A LÁSCĚ

Shakespearovy hry se nevyznačují žánrovou čistotou. V jeho komediích jsou často temné stíny smrti, v jeho tragédiích vystupují komediální postavy šašků a klaunů. Několik Shakespearových komedií začíná rozsudkem smrti (Komedie omylů, Sen noci svatojánské), několik tragédií začíná humorným dialogem, obsahujícím choulostivé slovní hříčky (Romeo a Julie, Král Lear). Ani Shakespearovy „šťastné“ komedie („happy comedies“) nejsou nikdy šťastné beze zbytku. Míšení žánrů v různé míře a intenzitě je jedním z charakteristických rysů celého Shakespearova dramatického díla.

Žádná jiná Shakespearova hra však nevzbuzuje víc otázek, pokud jde o žánr, než Troilus a Kressida. Zápis v Nakladatelském rejstříku z 28. ledna 1609 označuje hru jako „příběh“ či „historii“ (history). První kvartové vydání hry z roku 1609 ohlašuje na titulním listě Slavnou historii Troila a Kressidy (The Famous Historie of Troylus and Cresseyd). V prvním foliovém vydání celého Shakespearova dramatického díla z roku 1623 tato hra nedopatřením není v obsahu vůbec uvedena, ale její text je zařazen před Coriolana pod názvem Tragédie Troila a Kressidy (The Tragedy of Troylus and Kressida). Moderní americké vydání The Riverside Shakespeare z roku 1974 (ed. Blakemore Evans) zařazuje hru do žánru komedií a totéž činí i Stephen Greenblatt, jehož vydání The Norton Shakespeare (1997) vychází z oxfordské edice Stanleyho Wellse a Garyho Taylora.

Ani shakespeareovští badatelé nejsou v otázce žánru Troila a Kressidy zajedno. Lze pouze říci, že většina současných znalců Shakespeara označuje hru za komedii, někdy za jedinou satiru, kterou Shakespeare napsal.

I různé překlady Troila a Kressidy mohou hru vřadit do různých žánrů. Žánrové určení není akademickým škatulkováním, ale aktem interpretace. Tento překlad (i komentář k němu) vychází z názoru, že Troilus a Kressida se řadí k tak zvaným „temným“ či „hořkým“ komediím Williama Shakespeara, to znamená ke hram Něco za něco (Measure for Measure) a Dobrý konec všechno spraví (All's Well That Ends Well).